گوڤارا زانكويا دهوك، پەربەندا:22، ژمارە:1، (زانستێن مروڤايەتی وكومەلناسی)، بپ 148-178، 2019

دەربڕينێن سوپاسيكرنێ د زمانێ كورديدا
ڤەكۆليـنەكا پراگماتيكييە

د.شێرزاد سەبری عەلی و ئەياد فەيزوللاە عثمان
كۆليژا پەروەردا بنيات، زانكويا دهوك، هەرێما كوردستانێ – عێراق

((مێژوويا وەرگرتنا ڤەكولينی: *27* كانوينا دووێ، *2019*، مێژوويا رەزامەنديا بەلاڤكرنێ: *28* گولانێ، *2019*))

پۆختە

سوپاسيكرن كردەيەكا گرنگە د ناڤ كردەيێن ئاخفتنێدا، كو دچيتە د ناڤ بياڤێ پراگماتيكێدا. ئەڤ ڤەكۆلينە يا تايبەتە ب دياركرنا دەربڕينێن سوپاسيكرنێ د ناڤ ئاخفتنا خەلكێ گۆڤەرا بەهدينيدا. ڤەكۆلين ب ناڤونيشانێ:(دەربڕينێن سوپاسيكرنێ د زمانێ كورديدا)، هەولددەت بزانيت، كا د هەر باردۆخەكێ دەستنيشانكريدا، دەربڕينێن كيژ ستراتيجيەتا سوپاسيكرنێ هاتينە بكارهينان. ڤەكۆلين ل دويڤ ڕێبازا وەسفی شيكاری هاتييە ئەنجامدان و بۆ گەهشتنا زانينا ڕێژەيا دەربڕينێن هەر ستراتيجيەتەكا سوپاسيكرنێ پەنا بۆ شێوازێ ئامارێ هاتييە برن. ئارمانجا سەرەكی ژ ئەڤێ ڤەكۆلينێ ئەوە بهێتە زانين، كا د هەر بارودۆخەكێ هەلبژارتيدا، دەربڕينێن كيژ ستراتيجيەتا سوپاسيكرنێ هاتينە بكارهينان و ڕێژەيێن ئەوان ژ سەدی چەندن و ب ئەڤێ چەندێ ڤەكۆلين گەهشتييە چەند ئەنجامێن گرنگ. ئەڤ ڤەكۆلينە ژ دوو پشكان و پێشەكييەكێ پێكدهێت، پشكا ئێكێ ب ناڤونيشان:(سوپاسيكرن و پراگماتيك)يە، كو تێدا بەحسێ پێناسەيا سوپاسيكرن و سوپاسكرن و پراگماتيك و ستراتيجييێن سوپاسيكرنێ هاتييە كرن و پشكا دووێ يا تايبەتە ب (دەربڕينێن سوپاسيكرنێ د زمانێ كورديدا).

پێشەكی

1-ناڤونيشانێ ڤەكۆلينێ:

ئەڤ ڤەكۆلينە ب ناڤونيشان(دەربڕينێن سوپاسيكرنێ د زمانێ كورديدا، ڤەكۆلينەكا پراگماتيكييە)، كو تێدا هەول هاتييە دان بەحسێ ئەوان دەربڕينان بهێتە كرن، ئەوێن بۆ سوپاسيكرنێ دهێنە بكارهينان، ئەوژی ل دەڤ ئاخڤتنكەرێن گۆڤەرا بەهدينی.

2-گرنگييا ڤەكۆلينێ:

گرنگييا ئەڤێ ڤەكۆلينێ د ئەڤان هەر دوو خالێن ل خوارێدا دياردبيت:

أ- ئەڤ بابەتە بابەتەكێ گرنگە د ژيانا تاكەكەسێن جڤاكيدا و ڕۆژانە ل دەڤ خەلكی دهێتە بكارهينان، بەرامبەر ئەو كارێ هاتييە ئەنجامدان.

ب- ل دويڤ زانيارييێن مە، هەتا نوكە چ ڤەكۆلين ل سەر ئەڤی بابەتی د زمانێ كورديدا نەهاتييە نڤێسين.

3-سنوورێ ڤەكۆلینێ:

بۆ ئەنجامدانا ڤەكۆلینێ، (50) كەسێن خەلكێ گۆڤەرا بەهدینی هاتینە وەرگرتن، كو دیتن و بۆچوونێن ئەوان د چەند بارودخێن جیاوازدا ل دۆر كردەیا سوپاسیكرنێ هاتینە وەرگرتن.

4-رێبازا ڤەكۆلینێ:

ئەڤ ڤەكۆلینە ل دویڤ رێبازا وەسفی شیكاری هاتییە ئەنجامدان.

5- پرسیارێن ڤەكۆلینێ:

ئەڤ ڤەكۆلینە هەولددەت بەرسڤا ئەڤان خالان بدەت:

1- د بارودۆخێ بكارهینانا ستراتیجیەتێن سوپاسیكرنێدا ل دەمێ زڤراندنا پەرتووكا هەڤالێ خۆ یێ قوتابخانێ، دەربڕینێن كیژ ستراتیجیەتان هاتینە بكارهینان ؟

2- د بارودۆخێ بكارهینانا ستراتیجیەتێن سوپاسیكرنێدا ژ لایێ دایكێڤە ل دەمێ كچكا ئەوێ مەساجێ بۆ بكەت، رێژەیا دەربڕینێن سوپاسیكرنێ یێن بكارهاتی چەوانە؟

3-د بارودۆخێ سوپاسیكرنا كەسەكیدا ل دەمێ ڤەگەڕاندنا قەرێ ئەوی، دەربڕینێن كیژ ستراتیجیێن سوپاسیكرنێ هاتینە بكارهینان؟

4-د بارودۆخێ كەسەك جلوبەرگێن جەژنێ بۆ زارۆكێن كەسەكێ هەژار بكریت و كەسێ هەژار ب سوپاسیكرنێ ڕاببیت، چ دەربڕینێن كیژ ستراتیجییا سوپاسیكرنێ هاتینە بكارهینان و رێژەیا ئەوان چەنەدە؟

5-د بارودۆخێ سوپاسیكرنا مامۆستایەكیدا كو بێ بەرامبەر وانە ژبۆ زارۆكێن كەسەكی شرۆڤە و ڕوهن كربن. رێژەیا دەربڕینێن سەر ب ستراتیجیێن سوپاسیكرنێڤە چەوانە؟

6- د ئەوی بارودۆخیدا، ل دەمێ سوپاسیكرنا كەسەكی بكەی، كو ترۆمبێلا ئەوی بۆ كارەكێ بچویك بكارهینابیت و پانزینا ئەوێ تژی كربیت. دەربڕینێن كیژ ستراتیجی هاتینە بكارهینان و ڕێژەیا هەر ئێك ژ ئەوان چەندە؟

7- د ئەوی بارودۆخیدا، ل دەمێ سوپاسیكرنا كەسەكی بكەی كو دەمەكێ خۆیێ گرنگ ب كارەكێ تەڤە بوراندبیت. رێژەیا دەربڕینێن هەر ستراتیجیەكێ چەندە؟

8- د بارودۆخێ كەسەك كارەكێ گران ب برازاییێ خۆ بكەت و ڕاببیت ب كردارا سوپاسیكرنێ. كیژ ستراتیجی هاتییە بكارهینان و ڕێژەیا دەربڕینێن هەر ستراتیجیەكێ چەندە؟

6- پشكێن ڤەكۆلینێ:

ئەڤ ڤەكۆلینە ژبلی پێشەكی و ئەنجامان ژ دوو پشكان پێكدهێت. پشكا ئێكێ: ب ناڤونیشان:(سوپاسیكرن و پراگماتیك)، كو ئەڤان تەوەران ب خۆڤە دگریت:(پێناسەیا سوپاسیكرنێ)، (سوپاسیكرن وەكو كردەیا ئاخفتنێ)، (پراگماتیك و سوپاسی)، (تیۆرا ڕەوشتی و سوپاسیكرن)، (چاوایيا كاركرنا سوپاسیكرنێ)، (بەرسڤدانا سوپاسیكرنێ)، (ستراتیجیەتێن سوپاسیكرنێ).

پشكا دووێ ب ناڤونيشان:(دەربڕينێن سوپاسيكرنێ د زمانێ كورديدا)، كو هەشت بارودۆخان ب خۆڤە دگريت.

پشكا ئێكێ: سوپاسيكرن و پراگماتيك

1- پێناسەيا سوپاسيكرنێ:

سوپاسيكرن بابەتەكێ گرنگە و كريارەكا بەردەوام بكارهاتييە د ناڤبەرا تاكەكسێن هەر جڤاكەكيدا. ئانكو ئەم دشێين بێژن، د ناڤ هەمی كەلتوور و جڤاكاندا هەبوونا خۆ هەيە و ب مەبەستا ڕازيبوون و مانديبوون و ڕەنجا كەسێ بەرامبەر، يان ب مەرەما كارێ كەسێ هاتييە ئەنجامدان دەربڕينێن سوپاسيكرنێ دهێنە بكارهينان.

سەبارەت پێناسەيا سوپاسيكرنێ زانايان ب چەند شێوەيەكان پێناسەكرييە. ئەڤێن ل خوارێ هندەك ژ ئەوان پێناسەيانە:

1- (سێريل) سەبارەت پێناسەيا سوپاسيكرنێ دبێژيت: سوپاسيكرن كردەيەكا مەبەستێيە ژ لايێ ئاخفتنكەريڤە وەكی كاردانەڤەيەكێ هاتييە دروستكرن ژبۆ كردەيەكا بوری كو ژ لايێ كوهداريڤە هاتييە جێبەجێكرن، ل ڤێرێ ئاخڤتنكەر هزردكەت ئەوی مفا يێ گەهاندييە ئەوی/ ئەوێ. (Searle, 1969, 65)

2- (ئيسێنتن و بودمان) ل دۆر پێناسەيا سوپاسيكرنێ دبێژن: سوپاسيكرن ئێك ژ جۆرێن كردەيا مەبەستێ (illocutionary act) يە كو ئاخڤتنكەر پێ ڕادبيت ل دويف ئەوێ كردەيا بەری وەختی ژ لايێ گوهداريڤە هاتييە ئەنجامدان. (Eisenstein & Bodman, 1986, 167)

3- (چێنگ) د پێناسەكرنا سوپاسيكرنێدا دبێژيت: سوپاسيكرن كارەكێ هەڤالينييە، ئارمانجا ئەوێ ژی بەرچاڤكرنا ڕێزگرتنێيە ژبۆ بەرز ڕاگرتنا پەيوەندييێن هەڤالينييێ، پێخەمەت مانا ڕێز و ڕەوشتی و دروستكرنا كەشەكێ گونجايێ كۆمەلايەتی. (Cheng, 2005, 12)

4- (كولماس) دوو پێناسەيان بۆ سوپاسيكرنێ دياردكەت. ب ئەڤی ڕەنگی:

أ- سوپاسيكرن دەربڕينەكا دەڤكی (سەرزاری) يا ڕاستگۆيانەيە، گرێدای چەند كارەكێن كەسێ هاريكەرە، يان ژی ئەنجامێ ئەوی كارييە(مەرەم پێ ل ڤێرێ سوپاسيكرن ئەنجامێ ئەوی كاريە يێ هاتييە ئەنجامدان). (Coulmas, 1981, 74)

ب-سوپاسيكرن ئاميرەكێ ستراتيجييە كارێ ئەوی يێ هەرە گرنگ ژبۆ ڕاگرتنا پەيوەندييێن ڕەوشتييە دناڤبەرا دوو كەساندا. (Coulmas, 1981, 81)

5- (ئاجيگەم) دبێژيت: سوپاسيكرن كردەيەكا نەريتييە ل دويڤ گونجاندنا جڤاكی، سازييان و پێدڤياتييێن ئەوان دهێتە ئەنجامدان.(Agyekum, 2010, 81)

6- (هاڤەرگەيت) دبێژيت: سوپاسيكرن ب خزمەتكرنا مەبەستەكا تايبەتا ڤەگەڕاندنا هەڤسەنگی و مفا وەرگرتنێ د ناڤبەرا ئاخڤتنكەری و گوهداريدا ڕادبيت؛ ئەڤەژی

كریارەكا سەرزارییە ژبۆ ڤەگەڕاندنەكا هێماى یا تێچوویا هاتییە بەخشین ژ لایی گوهداریڤە ژبۆ مفاگەهاندنا ئاخڤتنكەرى. (Haverkate, 1988,391)

ژ ئەنجامێ ئەڤان هەمی پێناسەیان د شیاندایە بێژین: سوپاسیكرن كردەیەكا ئاخڤتنێیە و سروشتەكێ پراكتیكی هەیە ل دەمێ دهێتە پێشكێشكرن، كو ژلایێ كەسەكیڤە دهێتە بكارهینان بۆ كەسەكێ دى، ئەوژى ژبەر كارپێشكێشكرن و ماندیبوون و خزمەت پێشكێكرنا ئەوى كەسییە. ئەڤ كردەیە وەكو نەریتەكییە و دەربڕینێ ژ هەبوونا ڕێزگرتن و ڤەنجی زانینێ دكەت.

2-سوپاسیكرن وەك كردەیا ئاخڤتنێ:

(سێریل)ى سوپاسیكرن وەك دەربڕینا كردەیەكا مەبەستێ دیاركرییە. د دەمێ سوپاسییێدا، ئاخڤتنكەر سوپاسگوزارییێ دەردبڕیت ژبۆ كارەكێ پێشوەخت ژ لایێ گوهداریڤە هاتیە ئەنجامدان كو ژبۆ گوهدارى یێ مفادارە. (سێریل) كردەیا سوپاسیكرنێ ب ئەڤی ڕەنگێ ل خوارێ ل دویڤ چەند یاسایەكا شرۆڤەدكەت:

-یاسایا دەستەواژەیا ناڤەرۆكێ: كردەیا بورى K هاتییە ئەنجامدان ژ لایێ G.

-یاسایا ئامادەكارییێ: K مفاى بگەهینیتە A (ئاخڤتنكەرى) و A هزربكەت كو K مفا یێ گەهاندییە A.

-یاسایا دلسۆزییێ: A هەستێ سوپاسگۆزارى و ڕێزلێگرتنێ هەبیت بۆ K .

-یاسایا بنچینەیی : كو ب دەربرینا سوپاسگوزارى و ڕێزلێگرتنێ دهێتە هژمارتن.

(K كردە، A ئاخفتنكەر، G گوهدار). (Searle, 1969, 67)

سەرەراى ئەڤێ چەندێ هەمییێ، بەلێ ئەڤە ب تاكە ڕێك ژبۆ دیاركرنا سوپاسیكرنێ ناهێنە هژمارتن. هندەك جاران یاساییێن (سێریل)ى دهێنە شكاندن. بۆ نموونە ل دەمێ سوپاسی ب شێوەیێ ترانەڤە دهێتە بكارهینان یان هەروەكی د دائێخستنا گفتوگۆیەكێدا یان ژى د ڕازیبوون و ڕەتكرنا پێشكێشكرنەكێدا كاردكەت. ژ لایێ سۆسیۆلوجیڤە هاتییە پێشنیاركرن، كو سوپاسی نەریتەكێ پشتەڤانییێیە كو ل گەل ڕەوشتی یێ هاوبەشە (ژێدەرى بەرێ، 67) و كارتیكرنا سوپاسیكرنێ یا كۆمەلایەتی مفایە كو ژلایێ كەسەكیڤە هاتییە دان.

(باچ و هارنیش) ڕابووینە ب دیاركرنا هندەك شرۆڤەكارێن دى ژبۆ كردەیا سوپاسیكرنێ، كو ل خوارێ دیاردبن:

د دیاركرنا D دا، A سوپاسییا G ژبەر R ئەگەر A دەربڕیت: ((A ئاخفتنكەر، G گوهدار، D دەربڕین، R بارەكێ تایبەتە كو پێدڤی ب سوپاسیكرنێیە).

i سوپاسیكرنێ بۆ G ژبەر R، و

ii مەبەست كو G د ئەوێ باروەرێدایە كو A یێ سوپاسگوزارە بۆ G ژ بەر R، یان

i مەبەست كو دەربڕينا ئەوی د ئاستێ پێشبينييا كۆمەلگەهێدايە كو ئێك سوپاسييێ دەربېڕيت ل سەر مفا گەهشتنێ، و

iiمەبەست كو G دەربڕينا A وەرگريت وەكی د ئاستێ پێشبينييێدا.

"بێ سوپاسی" A سوپاسييا G دكەت ژبۆ پێشكێشكرنا R و ئەوێ پێشكێشكرنێ ڕەتدكەت (Bach and Harnish, 1979, 52).

(*A* ئاخڤتنكەر، *G* گوهدار، *D* دەربڕين، *R* بارەكێ تايبەتە كو پێدڤی ب سوپاسيكرنێيە).

پێناسەيا سوپاسيكرنێ يا هەرە ڕوهن، ئاماژەيێ ب هندێ ددەت، كو هەستێ ڕاستەڤينەيێ سوپاسيكرنێ يێ گرنگ نينە، بەلێ ل جهێ ئەوێ دەربڕينا سوپاسيكرنێ دڤێت د پێشبينی و ئاستێ ئەوێ كۆمەلگەهێدا بيت يا كو ئاخڤتنكەر و گوهدار تێدا دژين. هەر وەكی (ليچ - 1983) سوپاسيكرنێ ژ لايێ ديتنێن كۆمەلايەتيڤە ددەتە ديارکرن و دبێژيت: سوپاسييێ گرنگييەكا زۆر هەيە ژبۆ مۆكمكرنا پەيوەندييێن خزمايەتی د ناڤبەرا تاكەكەسێن كۆمەلگەهێدا، چونكی ئاخڤتنكەر دبيتە قەرداری گوهداری و ب ڕێكا سوپاسيكرنێ دێ شێت چەندەكێ ژ ئەوی قەری ل سەرملێت خۆ ڕاكەت، ئەڤ چەندە ژی ل دويف پيڤەرێن كۆمەلايەتييێن ئەوان و وەكی كردارەكا ڕەوشتی پەيوەندييێن ئەوان ب هێزی ڕادگريت. (Cheng, 2005, 12)

ژ هەژی ئاماژەدانێيە كو دبيت ل ڤێرێ هندەك كەس هزربكەن، نە هەمی گاڤان پەيڤا سوپاس ژبۆ سوپاسيكرنێ دهێت، هەتاكو هەمان پەيڤ د كەلتوورێن جياواز ژيدا دبيت هندەك جاران كارێ ئەوێ ژ سوپاسيكرنێ يێ جياواز بيت، هەروەكی (ئاستون- 1995) ددەتە ديارکرن، كو پەيڤا سوپاس گەلەك جاران گرتنا ئاخڤتنێ ژی دهێت. سەرەرای هندێ (ئايسنستاين و بەدمەن- 1986) هەروەسا (روبن -1983) دياردكەن، كو بكارهينانا دەربڕينا (سوپاس بۆ تە) دشێت نە ب تنێ ئاماژەيێ بدەتە سوپاسييێ، بەلێ ژبۆ هندەك كارێن دی يێن زمانی ژی دهێتە بكارهينان، وەكی ستايش و گرتنا ئاخڤتنێ، بۆ نموونە: (ئەڤە بۆ يا تە دڤيا بێژی؟ گەلەك سوپاس، گەلەك سوپاس بۆتە دێ شێی بێدەنگ بی؟) (ژێدەرێ بەرێ، 14)

3- پراگماتيك و سوپاسی:

پراگماتيك ئەو جۆرە خواندنەيە ل سەر چەوانييا بكارهينانا زمانی ژ لايێ خەلكيڤە كو يا شياو و گونجای بيت ژبۆ ناڤەرۆكا كارلێككەران (تفاعلات)، ئەڤ چەندەژی هاريكارييا ئەوی خەلكی دكەت ژبۆ ب دەستڤەهينانا ئارمانجێن ئەوان يێن پەيوەنديكرنێ (Cheng, 2010, 257).

1-پراگماتيك و سوپاسيكرن د كەلتوورێن جياوازدا (Cross-Cultural Pragmatics):

پراگماتيك د كەلتوورێن جياوازدا خاسلەتەكا نويە، ل دوماهيكێن سەدێ بيستێ پەيدابوويە هەر وەكی (توماس) ددەتە ديارکرن، كو

هەرپەیوەندییەکا د ناڤبەرا دوو کەساندا کو د هەر بارەکێ تایبەتدا بن، د زمان و بەکگراوەندەیێ کەلتووریدا هەڤپشکنابن. (1983, Thomas, 91) ڤەکۆلینێن پراگماتیکێ د کەلتوورێن جیاوازدا گرنگییەکا زۆر ددەنە شرۆڤەکرنا جیاوازییێن د ناڤبەرا دوو زمان و کەلتوراندا پەیدادبن، ب تایبەتی ژی جیاوازییێن زمان و کەلتوورێ ئینگلیزی ل گەل زمانێن دی یێن نەرۆژئاڤای مینا یابانی، چینی، عەرەبی، کوردی.. هتد. (Nadia, 2015, 5) هەر ژبەر ئەڤێ ئێکێ ئەم دشێین ڕوهنکرنەکێ بدەینە دیارکرن، کو کردەیەکا ئاخفتنێ مینا سوپاسیکرنێ ژی پێدڤی ب ئاستەکێ بلندێ پراگماتیکێ هەیە ژبۆ زانینا چەوانییا سوپاسیکرنێ د کەلتوورەکێ جیاوازدا، سەرەرای زانینا دەمێ گونجای یێ سوپاسیکرنێ، چونکی دبیت د هندەك دەماندا و د بارودوخەکێ تایبەتدا سوپاسیکرن د کەلتورێ مللەتەکیدا یا پێدڤی بیت، بەلێ د هەمان دەم و بارودۆخدا د کەلتوورەکێ مللەتەکێ دییێ جیاوازدا پێدڤی ب سوپاسیکرنێ نەبیت، ژ بەر ئەڤێ یەکێ ئەگەر کەسێ دووێ یێ شارەزای کەلتوورێ ئێکێ نەبیت دبیت تووشی کەلەك ژ ئاریشان ببیت ژ ئەوان ژی تێکچوونا ڕۆخسارێ ئەوی یێ پوزەتیڤ، و کێمبوون د چاڤێ کەسێ بەرامبەردا.

بۆ نموونە د کەلتوورێ کورداندا، ل دەمێ ئێڤارێ پێنجشەمبی، تۆ خێرەکێ ل سەر گورستانێ یان ل مالێ بدەیە، کەسەکی یان مالەکی، ئەو کەس یان ئەو مالا جیران دێ بێژیتە تە:(سوپاس بۆ تە، خودێ قەبیل بکەت)، بەلێ ئەڤ چەندە و ئەڤ کارە د کەلتوورێ ئینگلیزاندا نینە و ئەو ب ئەڤان هەلکەفتان ڕانابن، لەوا ل ڤێرێ پێشکێشکرنا خێرێ بۆ ئەوان، دێ ب سەرسورمان بینن و ڕەنگە ب خەلەت تێبگەهن.

2-سوپاسیکرن و پرگماتیك د فێربوونا زمانێ دووێدا:

پراگماتیك د زمانێ دووێدا پێکهاتییە ژ لقەکی ژ لقێن ڤەکۆلینێن زمانێ دووێ، کو ب خواندنێ ل سەر چەوابیا تێگەهشتن و جێبەجێکرنا کریارێن زمانڤانی د زمانەکێ دەستنیشانکریدا ژلایێ ئاخفتنکەرێ نەیێ زمانێ ڕەسەن ڕادبیت و ئەو ئاخفتنکەر دێ چەوا زانیارییێن پراگماتیکی د زمانێ دووێدا پەیداکەن. (Kasper, 1992, 203) ئەڤ ڤەکۆلینێن ب ئەڤی شێوەی دهێنە ئەنجامدان، پێنج بوارێن جیاواز ب خۆڤە دگرن ژ ئەوان: تێگەهشتنا پراگماتیکی، بەرهەمهینانا کارێن زمانڤانی، پێشڤەچوونا شیانێن پراگماتیکی، ڤەگوهاستنا پراگماتیکی، کارتێکرنا پەیوەندیکرنێ. (Nadia, 2015, 5) ل ڤێرێ دێ بەحسێ (شیانێن پراگماتیکی و ڤەگوهاستنا پراگماتیکێ) کەین، چونکی ئەوان پەیوەندی ب پراگماتیکێڤە هەنە:

أ-شیانێن پراگماتیکی (*Pragmatic competence*):

(هایمزی- 1972) ئەڤ جۆرە زاراڤە نە ب تنێ ژبۆ ئاماژەپێکرنا زانیارییێن یاسایێن رێزمانی - شیانێن رێزمانی- بکارهینایە، بەلێ ژبۆ زانیارییێن بکارهینانا ئەوان یاسایێن شیانێن زمانڤانییا جڤاکی ژی هاتییە بکارهینان.

شیانێن پەیوەندیکرنێ دهێنە دابەشکرن ژبۆ شیانێن زمانڤانی و پراگماتیکی. شیانێن زمانی یێن ئاخڤتنکەری بریتینە ژ: شیانێن:(فۆنۆلۆجی، رێزمانی، ، واتایێ). (Thomas ,1983, 92) بەلێ شیانێن پراگماتیکی پێکهاتینە ژ شیانا بکارهینان و تێگەهشتنا زمانی ب شێوەیەکێ کاریگەر د ناڤەرۆکێدا. (Taguchi, 2008, 34) (ئەهار و ئیسلامی) باس ل گرنگییا زانینا کەلتوورێ جڤاکی دکەت ژبۆ ئاخفتنکەری کو پێدڤییە تێدا شیانێن باشێن پراگماتیکی هەبن. سەرەرای ئەڤێ چەندێ هندەك ڤەکۆلەرێن دی هەنە و ددەنە دیارکرن کو ئەو دەربرینێن ژ لایێ ئاخڤتنکەریڤە دهێنە دروستکرن دڤێت نە ب تنێ د کارتێکەربن، بەلکو د گونجای بن د بارودۆخێن ئاخڤتنێ و پەیوەندیکرنێدا .(Thomas, 1983,92; Ahar & Eslami-Rasekh, 2011,120) د سەر ئەڤێ چەندێرا ئەم دشێین بێژین کو سوپاسیکرن ژی وەکی کردارەکا گرێدای کەلتووری جڤاکی پێدڤی ب شیانێن پراگماتیکی هەیە، کو ب خالەکا هەرە گرنگ دهێتە هژمارتن ژبۆ ئاخڤتنکەری کو یێ شەهرەزابیت د دروستکرنا سوپاسیکرنەکا گونجایدا ژ لایێ رێزمانی و کۆمەلایەتیڤە، ئانکو بزانیت کیژ ژجۆرە ستراتیجیەتا سوپاسیکرنێ د چ جهیدا بکاربهینیت و ژ لایێ سیمانتیکی و سینتاکسێ و یاسایێن رێزمانیڤە یا باش و بژارە بیت و ل گەل ئەوێ کۆمەلگەها پەیوەندی تێدا دهێتە کرن بگونجیت.

ب-ڤەگوهاستنا پراگماتیکی (*Pragmatic transfer*):

بارا پتریا پێناسان کو ژبۆ ڤەگوهاستنا پراگماتیکی هاتینە کرن، ئاماژەیێ ددەنە کارتێکرنا زمانێ ئێکێ یێ ئاخڤتنکەری د پراکتیککرنا زمانێ دوویدا. هەر وەکی (ولفسون) ددەتە دیارکرن، کو یا پێکهاتییە ژ کارهینانا یاسایێن ئاخڤتنێ یێن کۆمەلگەها ئاخڤتنا کەسێ خۆمالی ل دەمێ پەیوەندیکرنێ د کۆمەلگەها ئاخڤتنا تاکەکەسێن مێهڤانداردا ئەنجامددەت، یان ژی ب کورتی ل دەمێ ئاخڤتن و نڤێسینێ ب زمانێ دووێ ئەنجامددەت. (Wolfson, 1989, 141) ئانکو ئەم دشێین بێژین ل دەمێ ئاخڤتنا زمانێ دووێ پێدڤییە ل سەر ئاخڤتنکەری بیانی یاسایێن ئاخڤتنا گۆمەلگەها بیانی ب باشی بزانیت، داکو سوپاسیکرنا ئەوی ژ لایێ پراگماتیکیڤە ل گەل تاکەکەسێن ئەوێ کۆمەلگەها دووێ بگونجن. هەروەکی (ئودلین) د ڤەگوهاستنا پراگماتیکیدا دیاردکەت، کو ئەڤ کارتێکرنە، ل ئەوی دەمی پەیدادبیت ژ ئەگەرێ هەبوونا وەکهەڤی و جیاوازیێن د ناڤبەرا

زمانەکێ دیارکریدا ل گەل هەر زمانەکێ دی، کو دبیت ب شێوەیەکێ نەیێ تمام ژلایێ ئاخڤتنکەریڤە ب دەستڤە هاتبیت. (Odlin, 199, 27) کو ژ بەر ئەڤێ یەکێ ل سەر ئەوی ئاخڤتنکەری پێدڤییە ب هشیارانە سەرەدەرییێ ل گەل ئەڤی ڕەوشێ بکەت و دەربڕینێن ئەوی / ئەوێ یێن سوپاسیکرنێ ژ لایێ پراگماتیکیڤە د باش و گونجای بن د زمانێ دیدا.

4-جۆرێن سوپاسیکرنێ:

ب شێوەکێ گشتی سوپاسیکرن دبیتە دوو جۆر یان ب دوو ڕێکان دهێتە نواندن:

أ-سوپاسیکرنا ڕاستەوخۆ(ڕێکا ڕاستەوخۆ):

د ڤێرێدا دەربڕینێن سەرەکی. وەکو(سوپاس بۆ تە، گەلەك مەمنون، تۆ ژ هەژی سوپاسیکرنێ...هتد) دهێنە بکارهینان و دڤێرێدا ئاخڤتنکەر پەنایێ نابیتە بەر بکارهینانا دەربڕینێن لاوەکی.

ب-سوپاسیکرنا نەراستەوخۆ(ڕێکا نەڕاستەوخۆ):

دڤێرێدا دەربڕینێن لاوەکی. وەکو:(سەحەت خۆش بیت، تەمەن درێژبی، سەرکەڤتی بی، هەر ساخبی، شێری، تۆ ژ هەژی، ...هتد) دهێنە بکارهینان. ئانکو د ڕێکا نەراستەوخۆدا دەربڕینێن سەرەکی دهێنە لادان و دەربڕینێن لاوەکی کارێ سوپاسیکرنێ دکەن. ئانکو د سوپاسیکرنا نەڕاستەوخۆدا واتا و کردەیا سوپاسیکرنێ د ڕوییێ ژناڤدادا هەیە و د ڕوییێ ژدەرڤەدا دەرناکەڤیت و دیارنابیت.

5-تیۆرا ڕەوشتی و سوپاسیکرن:

هەر وەکی (براون و لیڤنسن) ددەنە دیارکرن کو تیۆرا ڕەوشتی ژ دوو فۆرمێن ڕەوشتی پێکدهێت، ئەوژی ڕەوشتبەرزییا پوزەتیف و ڕەوشتبەرزییا نێگەتیڤن. هندیکە ستراتیجیەتێن ڕەوشتبەرزییا پوزەتیڤن، هەول و پێکولێن کارانە ژ لایێ ئاخڤتنکەریڤە ژبۆ سەرەدەریکرنا گوهداری ب ڕێزگرتن و ئاخڤتنێن خۆشڤە و ڕەوشتبەرزییا نێگەتیف ژ لایەکێ دیڤە پێکول و هەولێن ئاخڤتنکەرینە ژبۆ پاراستنا ڕۆخسارێ گوهداری ب ڕێکا سەرنجراکێشانا چەند ئەتەکێتا یان پاراستن و دەرئێخستنا گوهداری ژ ئەوی بارودۆخی. (Morsi, 2010, 6-7)

(براون و لیڤنسون)دەستەیا دەربڕینێن سوپاسیکرنێ وەك کردەیەکا تێکچوونا ڕۆخساری تەماشەکریە، کو تێدا ئاخڤتنکەر دانپێدانان و سوپاسیکرنا قەرێ گوهداری دکەت؛ ئەوژی ژ بەر تێکچوونا ڕۆخسارێ ئاخڤتنکەری یێ نێگەتیڤە، ژ لایەکێ دیڤە (سێریل) دووپاتکرنێ ل سەر شێوەیێ پوزەتیڤێ سوپاسیکرنێ دکەت، کو ب کریارەکا مەبەستێ (illocutionary act) پێناسەدکەت، کو دهێتە جێبەجێکرن ژ لایێ ئاخڤتنکەریڤە ل سەر بنەمایێ ئەوێ کریارا د ئەوی بوریدا هاتییە ئەنجامدان و ئەڤ چەندە ژی ژ لایێ گوهداریڤە یا ب مفایە. د ئەنجامدا گوهدار هەست ب ڕێزگرتن و بهایێ خۆ دکەت. (Eisenstein & Bodman ,1995, 65)

(ليچ) سوپاسيكرنێ وەك ئارمانجەكا كۆمەلايەتى ددەتە دياركرن، كو ب رێكا ئەوێ كەشەكێ رەوشتى و هەڤالينى دروستدبيت. (ليچ) ل ڤێرێ بەردەواميێ ددەتە ئاخڤتنا خۆ، كو سوپاسيكرن ژی دەربرينەكە ب رێكا ئەوی كەسى بۆ هاتييە ئاراستەكرن ل هەلسوكەوت و بارودۆخێ ئاخڤتنكەرى دگەهيت. هەمان تێگەهـ ژ لايێ (ئايسنستاين و بودمان) يڤە هاتيبە پشتگيريكرن و ددەنە دياركرن، كو سوپاسيكرن كارەكێ زمانييە ب شێوەيەكێ بەربلاڤ د پەيوەنديێن تاكەكەساندا دهێتە بكارهينان. (Eisenstein and Boodman,1986, 167) هەروەسا ئەو دياردكەن، ئەگەر سوپاسيكرن ب شێوەيەكێ سەركەڤتيانە بهێتە ئەنجامدان، هزرا هاريكاريكرنێ و گەرموگوريێ پەيدا دكەت، د دەمەكيدا سستى و سەرنەكەڤتن د دەربرينا سوپاسيكرنێدا دێ بيتە ئەنجامەكێ نێگەتيف يێ كۆمەلێ، كو ئەڤەژی دبيتە ئەگەرێ تێكدانا پەيوەنديێن د ناڤبەرا ئاخڤتنكەری و گوهداريدا هەين .(Eisenstein and , 1995, 65) (Boodman

6-چاواييا كاركرنا سوپاسيكرنێ:

ئەو كەسێ ب پێشكێشكرنا سوپاسيكرنێ رادبيت، دڤێت ئەگەرەكێ راست و رەوا هەبيت ژبۆ سوپاسيكرنێ د دەق و بارودۆخەكێ گونجايدا. دەربرينێن سوپاسيكرنێ باراپتريا جاران وەكو نەريتێن كۆمەلايەتى سەرەدەری ل گەل دهێتەكرن و ژ ئاخڤتنكەری ژبۆ چاواييا دەربرينێ دهێتە خواستن. ئەو رێكا سوپاسگوزاری دهێتە گوتن، گەلەك جاران ژ دەربرينێن ئاسايى مينا: (سوپاس، سوپاسييا تە دكەم) دهێنە گوهۆرين بۆ هندەك دەربرينێن بەرفرەهتر. وەكی: (ئەز رێز و تەقديرێ بۆ فلانى دكەم، جهێ رێزێيە، ئەز گەلەك مەمنونێ فلان كەسى مە، ئەز گەلەك كەيفخۆشم ژبۆ فلانى). هەلبژارتنا دەربرينێن سوپاسييێ ژی ب شێوەيەكێ باش ل دويف هەلسەنگاندنا سوپاسيكەری دمينيت، ل سەر ئەوێ يا كو هاريكاری بۆ ئەوی/ ئەوێ هاتييە كرن و چاوا ئەو دەربرين كاردكەن. (Jung, 1994, 4)

كارتێكرنا هەرە مەزن يا سوپاسيكرنێ ل ڤێرێ هەر وەكی كردەيا ئاخڤتنێ يا ستايشێيە، ژبۆ پێشڤەبرنا دوستايەتييێ و هاريكارييێ د ناڤبەرا دوو كەساندا ژبۆ هزركرنەكا پوزەتيڤ و هەستكرن ب ئاراميێ ژ لايێ كەسێ ب هاريكاريكرنێ رابووی. ل ڤێرێ كاركرنا سوپاسيكرنێ ژ لايێ يانگيڤە دابەشی چەند خالەكان هاتييە كرن (Jung, 1994, 5-12):

١-كاركرنا بەرزنرخاندنا هاريكارييێ: بەرزنرخاندنا چاكييێ ژ كارێن سادە يێن دەربرينێن سوپاسييێنە. ژ گرنگترين جۆرێ ئەڤێ دابەشكرنێ ژی پێكهاتينە ژ هاريكارييێن فيزيكى و هۆشى (روحى). هاريكارييێن فيزيكى مينا دياريان و خزمەتان. هەر وەكی ئەڤان نموونان:

دەق: ئەڤرازی ترومبێلاخۆ داف هەڤالێ خۆ هشیاری داكو كارێ خۆ پێ بكەت.

هشیار: گەلەك سوپاس برا قەنجییا تە ژ بیرناكەم.

2-كاركرنا سوپاسیكرنێ د ڤەكرن و گرتن و گوهۆڕین و ڕاوستاندنا پەیوەندیكرنێدا: د ڤەكرنا و دەستپێكرنا هندەك جۆرێن پەیوەندیكرناندا دبیت ببیتە ئەگەرێ گرژی و ئالۆزییێ، لەورا یا باش ئەوە بەری دەست ب ئەوێ دیبەیتێ و ئەوێ گەنگەشێ بهێتە كرن، ب شێوەیەكێ بەرچاڤ سوپاسیكرن بهێتە بكارهینان. ژبۆ كێمكرنا ئەوێ ئالۆزییێ و بلندكرنا گیانێ هەڤالینی و برایەتییێ. بۆ نموونە:

دەق: د دیبەیتەكا د ناڤبەرا دوو كەساندا (كەسێ مێهڤان، و كەسێ داواكەر(ئەو كەسێ ئێكی مێهڤان دكەت بۆ بەرنامەكی یان جهەكی) بەری دەستپێكرنێ:

كەسێ داواكەر: سوپاس بۆ هاتنا تە ....

3- كاركرنا سوپاسیكرنێ د خاترخاستنێ و بەرسڤەكا ئەرێنیدا: دەربڕینێن سوپاسیكرنێ هندەك جاران ژبۆ خزمەتكرنا دەربڕینێن خاترخواستنێ دهێنە بكارهینان، ئەڤ جۆرە گوتنە د گەلەك بارودۆخاندا دهێتە بكارهینان، بەلێ باراپتریا جاران د كاروبارێن بازرگانیدا دهێنە بكارهینان. وەكی د ماركێتان و پێشانگەهاندا...هتد. بۆ نموونە:

دەق: ل دەمێ كەسەك تشتەكی ل ماركێتەكێ دكریت و پارێن خۆ ددەت و دڤێت خاترا خۆ بخوازیت.

بكر: گەلەك سوپاس.

فرۆشیار: ب خێرهاتی.

4-كاركرنا سوپاسیكرنێ د نەخۆشی و نەرازایەتییەكا هەستداردا: ئەڤ جۆرێن دەربڕینێن سوپاسیكرنێ ب شێوەیەكێ نەراستەوخۆنە و ژبۆ سوپاسیكرنا كەسێ بەرامبەر ناهێنە دەربڕین، بەلكو ژبۆ مەرەمەكا دییە. مینا ڕەخنە گرتنێ:

دەق: د گەنگەشەكرنا بابەتەكیدا د ناڤبەرا ڤوتابییاندا:

ئازاد: دروستكرنا ڤەكۆلینان ب ئەڤی شێوەیێ نازدارێ یا خەلەتە و دڤێت وەكی یا من دروستبكەن.

نازدار: گەلەك سوپاس بۆتە، تە ئەم مەزن كرین(ل گەل تێكبرنا ڕۆخسارێ خۆ).

7-بەرسڤدانا سوپاسیكرنێ:

كردەیا ئاخڤتنێ یا سوپاسیكرنێ دێ گەلەك یا باش بیت، ئەگەر كەسێ هاریكەر ڕازیببیت و ڕێزێ ل سوپاسییا كەسێ بەرامبەر بگریت، چونكی ل ڤێرێ سوپاسیكەر ژی پێشبینییێ ژ هاریكەری دكەت كو بەرسڤا سوپاسییا ئەوی ب شێوەیەكێ جوان بدەت، هەر وەكی چەند جۆرە بەرسڤەكێن سوپاسیكرنێ هاتینە دیاركرن (Najim, 2017, 21-27):

١- ڕازیبوون: ئەڤ جۆرە بەرسڤدانە دهێتە دان، کو ب شێوەیێ ڕازیبوونێیە ل سەر ئەوێ سوپاسییا هاتییە دان، کو چەند دەربڕینەکان ب خۆڤە دگریت:

(یا سەرچاڤان، ب خێر بمینی، عەزیزی برا... هتد.)

دەق: ل بازاری دەمێ ئازادی دەستێ خۆ هاڤێتیە بەریکا خۆ و هندەك پارە ژێ دکەڤن و ئارازی دیت کو کەتن:

-ئاراز: ئوه ئازاد پارێن تە کەتن.

-ئازاد: ئوهو گەلەك سوپاس برا. (سوپاسیکرن)

-ئاراز: عەزیزی برا. (بەرسڤدانا سوپاسیکرنێ)

٢- دان پێنەدان: بەرسڤدەر د ئەڤێ جۆریدا پتر سادە تر دیاردبیت و هوسا بۆ سوپاسیکەری دیاردکەت، کو هاریکارییا ئەوی/ ئەوێ تشتەکێ سادەیە و بەر ب سوپاسیکرنێ ناکەڤیت، ئانکو بهایێ هاریکرنێ کێمدکەت. وەکو: (نە برا نە بەحس نەکە ، شەرمە برا بەر سوپاسییێ ناکەڤیت، نە نە ئاریشە نینە، سوپاسی پێ نەڤێت...هتد).

دەق: ئەڤرازی پێنوسێ خۆ یێ ژ بیرکری و داخواز ژ دارای کر کو پێنوسێ خۆ بدەتێ.

-ئەڤراز: دارا من پێنوسێ خۆ یێ ژ بیرکری دێ تە ئێکێ زێدە هەبیت؟

-دارا: بەلێ کەرەمکە.

-ئەڤراز: گەلەك سوپاس ساخبی برا.

-دارا: بەرناکەڤیت برا، تو هێژای.

٣- ئالوگۆری: ئەڤە ب ڕامانا ئەوێ چەندێیە ل دەمێ سوپاسیکەر سوپاسییا هاریکارییا کەسەکی بدەت و ب هەمان پەیڤێن سوپاسییێ بەرسڤا سوپاسیا ئەوی دهێتە دان. ئەڤ جۆرە باراپتریا جاران ل جهێن کرین و فروتن تێدا دهێتە کرن، جهێن خزمەتگوزارییان د بەربلاڤن، وەکی ئەڤان بەرسڤان:

(عەزیزتری، ئەز مەمنونم. برا گەورەی...هتد)

دەق: دەمێ شوفێر ل دەڤ دونچییێ سەیاران دوهنێ سەیارێ دگوهۆڕیت و پارێن ئەوی ددەتێ:

-شوفێر: کەرەمکە، ئەز مەمنونم برا.

-دونچی: ئەز مەمنونم برا.

٤- کومێنتکرنا سوپاسییێ: پشتی سوپاسیکرن دهێتە دان، هاریکەر دێ ڕابیت ب کومێنتکرنا سوپاسییا ئەوی ب وەسفکرنا ئەوی بارودۆخێ هاریکاری تێدا هاتییە کرن. بۆ نموونە

دەق: مامۆستا ڕاببیت ب ڕێکا هندەك ئامۆژگارییان، قوتابی ژ هندەك ئاریشێن خواندنێ ڕزگاربکەت.

-قوتابی: گەلەك سوپاس مامۆستا، ب راستی ئامۆژکارییێن تە گەلەك ب مفابوون.

-مامۆستا: بەلێ، ئها ژ بەر ئەڤێ مەرەمێ ئەم یێ ل ڤێرێ.

٥- ئاماژەکا بێ دەنگ: ئەڤ جۆرە بەرسڤدانە ژبۆ سوپاسیکرنێ دهێنە دان، بێیکو سوپاسیکەر باخڤیت، ب تنێ ب ڕێکا ئاماژەیان ئەڤ چەندە دهێتە ئەنجامدان. ئەڤەژی بارپتریا جاران د

ئەوان بارودۆخاندا ڕوییدەت، ل دەمێ سوپاسیكەر ب سوپاسیكرنێ ڕادبیت، ل گەل هندێ بەردەوامییێ ددەتە ئاخڤتنا خۆ، كو دەلیڤە بۆ كەسێ بەرامبەر نارەخسیت بەرسڤا سوپاسییا ئەوی بدەت، ژ بەر ئەوێ یەكێ ب تنێ ب ڕێكا ئاماژەیان ئەو بەرسڤە دهێتە دان. وەكی: گرنژین، هەژاندنا سەری، ... هتد.

دەق: ئازادی پەرتووكا دارای زڤراند و دێ هەولدەت سوپاسییا ئەوی بكەت.

-ئازاد: گەلەك سوپاس پەرتووكەكا ب مفا بوو...(ئاخڤتنا بەردەوام)

-نەوزاد: دێ گرنژیت یان دێ سەرێ خۆ هەژینیت.

٦- بێ بەرسڤ: ئەڤ جۆرە جهێ ئاماژەپێكرنێیە، چونكی زۆربەیا جاران سوپاسیكەر چاڤەرێی بەرسڤدانەكێیە ژبۆ ڕازیبوونێ ل سەر سوپاسییا ئەوی/ ئەوێ، بەلێ ل ڤێرێ د هندەك بارودۆخاندا هیچ جۆرە بەرسڤدانەك ژبۆ سوپاسییێ ناهێتە دان و كەسێ هاریكەر ب بێدەنگی دمینیت.

دەق: دارای ترۆمبێلاخۆ یا نویكری نیشا ئازادی دا.

-ئازاد: ترومبێلاتە گەلەكا جانە.

-دارا: گەلەك سوپاس.

-ئازاد: بێ دەنگ و بێ ئاماژە دان.

8- ستراتیجیەتێن سوپاسیكرنێ:

1-ستراتیجیەتێن ڕاستەوخۆییێن ئامیرێ دیاركرنا هێزا مەبەستدار(IFID):

ستراتیجیەتێن ڕاستەوخۆیێن ئامیرێ دیاركرنا هێزا مەبەستدار(IFID) د دەربڕینێن سوپاسداریێدا دهێنە بكارهینان، بەلێ یا زانایە كو ئەڤ جۆرە ستراتیجیەتێن سوپاسیكرنێ د هەمی زماناندا وەكی ئێك ناهێنە بكارهینان و وەكی ئێك نینن، هەر وەكی (جاڤیر و پیرێز) د ڤەكۆلینەكێدا ددەنە دیاركرن، كو ژلایێ پشكدارێن زمانێ ئیسپانیڤە ئەڤ جۆرە ستراتیجیەتە ب كێمی دهێنە بكارهینان، هەروەسا دیاردكەن كو ئاخڤتنكەرێن زمانێ خۆمالی یێن ئینگلیزی ب ڕێژەكا بەرچاڤ بكاردهینن، بەلێ بەرامبەری ئەوێ، ئاخڤتنكەرێن زمانێ ئینگلیزی وەك زمانێ دووێ ل دەڤ وان ب ڕێژەكا كێمتر ژ ئاخڤتنكەرێن خۆمالییێن ئینگلیزی بكارهاتینە. ئەڤەژی پشتگیرییا ئەوێ ئاخڤتنێ دكەت، كو پێدڤییە ئاخڤتنكەرێن زمانێ دووێ فێری كەلتوور و ڕەوشەنبیری و ئاستەكێ بلندێ پراگماتیكێنە، داكو بشێن ل گەل تاكەكەسێن زمانێ خۆمالی پەیوەندییەكا سەركەڤتیانە ئەنجامبدەن.(Javier & Pérez ,2005, 97) دەربڕینێن (IFID) د زمانێ كوردیدا. مینا: عەزیزی برا ئەز ئەڤرۆ ناچم، یا هەلە تۆ برای، تۆ دلی دل، یا سەرچاڤان...هتد.

پەیڤا (سوپاس) ژی ژ لایێ چەندین ڤەكۆلەرانڤە وەكی ستراتیجییەتەكا ڕاستەوخۆ هاتییە دیاركرن، هندەك ڤەكۆلەران ژ دەربڕینێن (IFID) هژمارتییە، بەلێ هندەك ڤەكۆلەرێن دی وەكی ستراتیجییەتەكا سەربەخۆیا سوپاسیكرنێ دەستنیشانكرییە و ئەڤ چەندەژی ب چەند شێوەیەكان دهێتە بكارهینان:

أ-بكارهینانا پەیڤا سوپاس(مەمنون):

- سوپاس.
- سوپاس بۆ تە.
- گەلەك سوپاسییا تە دكەم.

-سوپاس سەحەت خۆش بیت.

-سوپاس دەست خۆش بیت.

-مەمنون هەرا سەركەڤتی بی.

-مەمنون بۆ تە عەمر درێژبی.

ب-ب سوپاسیكرن و گوتنا هاریكارییێ:

- سوپاس بۆ هاریكاریا تە.
- سوپاس كو تە هێلای ئەز پەرتووكێن تە بكاربهینم.

ج-ب سوپاسیكرن و بەحسكرنا ئەوێ گرفتێ، ئەواكو ژ ئەگەرێ هاریكارییێ دروستبووی:

-سوپاس كو تە هێلای ئەز پەرتووكێن تە بكاربهینم د ئەڤی دەمێ بهێنڤەدانێدا، كو دبیت تە كار پێ هەبان.

2-ڕێزلێگرتن:

د ستراتیجییەتا ڕێزلێگرتنێدا دوو جۆر یێن هاتینە دەستنیشانكرن:

أ- ب ڕێكا بكارهینانا پەیڤ و دەربڕینێن ڕێزلێگرتنێ. وەكو:(تە ڕێزەكا مەزن یا هەی، جهێ ڕێزێیە، تە ڕێزەكا تایبەت یا هەی، ڕێز و ئیحتیرام برایێ عەزیز... هتد).

ب- ب ڕێكا بكارهینانا پەیڤ و دەربڕینێن ڕێزلێگرتنێ ل گەل بەحسكرنا ئەوێ گرفتێ یان ئاستەنگێ یا ژ لایێ ئەوێ هاریكارییێڤە بۆ هاتی. وەكو:(ب ڕاستی تە ڕێزەكا هەرە مەزن یا هەی، كو تۆ شیای د ئەڤی وەختێ كێمدا ئەڤێ بۆ من بكەی.)، (ئەو وەختێ تە ب منڤە بری جهێ ڕێز و تەقدیرێیە.)(Cheng, 2005, 40-42)

3-نزاكرن(دوعاكرن، لاڤكرن):

د ئەڤێ ستراتیجیەتێدا سوپاسیكەر بكارهینانا دوعایان و ب سوپاسیكرنا خودێ ڕادبیت. د كەلچەرێ موسولمانان‌دا ئەڤ جۆرە دوعایە ب شێوەیەكێ بەرچاڤ ژبۆ دەربڕینا سوپاسیكرنێ دهێنە بكارهینان. د ئەڤی جۆریدا ئەو گەلەك ب ڕاستگۆیانە سوپاسیكرنێ دەردبڕن، كو هەر ئەڤ ئێكەیە، ئەڤێ ستراتیجیەتێ ژ ستراتیجیەتێن دی یێن سوپاسیكرنێ جودادكەت، چونكی ئاخڤتنكەر گەلەك جاران د بارودۆخێن جیاوازدا ئەو ڕاستگۆییا ڤیانا سوپاسیكرنێ نینە، هەر وەكی یا دوعاكرنێ هەی. (Altalhi, 2014, 34) ئەڤەژی ژ بەر ئەوێ ئێكێیە هەر وەكی (ژێرادات) ددەتە دیاركرن، ئەڤ دەربڕینێن ئایینی یێن بەلاڤی هەمی ژیانا موسولمانان بووین. (Jaradat, 2014, 67) ژ ئەڤان

دەربڕينان، ئەوێن د زمانێ كورديدا دهێنە بكارهينان. وەكو:

(خودێ ژ تەرازيبيت، خودێ حەز ژ تە بكەت، خودێ تە بپارێزيت، خودێ ڕزقێ تە زێدەبكەت، بەرەكەت بيت...هتد).

هەروەسا ژ ئەوان دەربڕينێن ئايينی كو ژ زمانێ عەرەبی هاتينە د ناڤ زمانێ مە دا و ژلايێ هژمارەكا تاكەكەسێن كوردڤە دهێنە بكارهينان. وەكو: (جزاك الله و خيرا، موفق بی، خودێ توفيقا تە بدەت...هتد). هەروەسا گەلەك جاران سوپاسی دهێتە ئاڕاستەكرن بۆ خودايێ مەزن. وەكی(يا ڕەب حەمد و شوكر بۆ ئەڤێ نعمەتا تە ل گەل مە كری، يا ڕەب ئەزێ شاكرم...هتد).

4-ستايشكرن:

دەربڕينێن ستايشكرنێ ژی ستراتيجيەتەكا دييە ژبۆ دەربڕينا سوپاسيكرنێ، لێ باراپتريا جاران ئەڤ جۆرە دەربڕينە ب تنێ ناهێن، بەلكو ل گەل ستراتيجيەتێن تێكەل يێن سوپاسيكرنێ دهێن. (ستراتيجيەتێن تێكەل يێن خالا 10). وەكو:

-تۆ كەسەكێ خودان ڕەوشتی.

-تۆ مرۆڤەكێ قەنجی.

- ئەم ب تە د سەربلندين... هتد.

5-لێبورينخواستن:

دەربڕينێن لێبورينخواستنێ دشێن وەكی دەربڕينێن سوپاسيكرنێ بهێنە بكارهينان. (لونگ) ددەتە دياركرن، كو ئەو ئەگەرێ ل پشت بكارهينانا لێبورينخواستنێ وەكو دەربڕينێن سوپاسيكرنێ دزڤريتەڤە بۆ تێگەهشتنا ئاخڤتنكەری ل سەر ئەوێ بارگرانييا گوهدار تووش بوويێ. ئانكو سوپاسيكەر هەست ب قەرداريیا هاريكەرييێ دكەت، ژبەر هندێ بكارهينان لێبورينێ باشترين بژاردەيە ژبۆ ئاخڤتنكەری كو دل و دەروونێ ئەوی/ ئەوێ پێ ئارامبيت. (Altalhi, 2014, 37)

-ببورە برا من تۆ وەستاندی.

-ژ دل داخوازا لێبورينێ دكەم برايێ عەزيز، ب ڕاستی تۆ نەبای نەدشيام تمامبكەم.

6-دەربڕينا دوستايەتييێ:

د ئەڤێ ستراتيجيەتا سوپاسيكرنێدا، سوپاسيكەر ڕادبيت ب گوتنا هندەك دەربڕينێن شرين و تازە و ڤيانێ ژبۆ دياركرنا ئەوێ پەيوەنديیا نێزيك و ڤيانا د ناڤبەرا ئەوان كەساندا، ل گەل بەخشينا گيانێ هاريكارييێ ژبۆ هەڤدوو. هەر وەكی (ئەلزوبەيدی) ئەڤێ ستراتيجيەتێ دابەشی چەند ڕادەيەكان دكەت (Al-Zubaidi, 2012, 131):

أ- ڕادێ دەربڕينا ئەندامێن لەشی. وەكو: ئەڤان دەربڕينێن سوپاسيكرنێ: دلێمنی، ڕوحا منی، سەروچاڤێن من، چاڤێن منی... هتد.

ب- ڕادێ ڤيانێ. وەكو: ئەڤان دەربڕينێن سوپاسيكرنێ، كو باراپتريا جاران د تۆرێن جڤاكيدا ب شێوەيێ كومێنتكرنێ سوپاسييا هەڤال و برادەرێن خۆ دكەن: كوڕۆ تۆ هنگڤينی ، هەيڤا منی، ڕوناهييا منی، شرينا منی... هتد.

ج- ڕادێ نیشاندانا خزمایەتییێ:

-وەرە ڕوینە خوار دلێ مەتا خۆ، من تۆ وەستاندی.

-لاوێ دەیکا خۆ، من زێدەتر ژ تە نەڤێت.

7- **سوپاسیكرنا ئەوێ سەپاندنا هاریكەر تووشبووی:**

د ئەڤێ ستراتیجیەتێدا سوپاسیكەر دزانیت، كو ئەو هاریكاری ژ لایێ كەسێ دیڤە هاتییە كرن ژبۆ كێمركرن و نەهێلانا ئاریشێیە، ژبەر هندێ ژی سوپاسیكەر بۆ گوهداری دیاردكەت، كو پێدڤی نەدكر ئەوێ ئاریشێ و ئاستەنگێ ژبۆ خۆ دروستبكەت، داكو هاریكارییا ئەوی بكەت. ئەڤ ستراتیجیەتە ژی دابەشی دوو بەشە ستراتیجییێن دی دبیت، ژ ئەوان ژی: تێگەهشتن و زانینا ئەوێ بارگرانییا ل سەر هاریكەری، هەروەسا یا دووێ دیاركرنا نە پێدڤیاتییا ئەنجامدانا ئەوێ هاریكارییێیە. هەر وەكی (ئینتاچاكرا) ددەتە دیاركرن، كو ئاخڤتنكەر ب دەربڕینا ڕێزگرتنێ ب شێوەیكێ نەراستەوخۆ ڕادبیت و هەولا سستكرنا ئەوی دەقی ددەت و نەگرنگییا ئەوێ قەرە هاریكارییێ دكەت، كو ئەڤە هەمی ژ بەر ئەوێ ئێكێیە كو پێدڤی نەدكر، گوهدار ئەوێ ئاریشێ بۆ خۆ دروستبكەت. (Intachakra, 2004, 53) وەكی ل خوارێ دیار:

-خۆ زەحمەت نەدە برا.

-تۆ ب خودێ ئیزعاجا خۆ نەكە.

- بەر نەدكەت برا... هتد.

8-**سویند گوتن:**

دەربڕینەكا ئاینییە ژ لایێ ئاخڤتنكەریڤە دهێتە بكارهینان ژبۆ هاریكەری داكو بۆ ئەوی دیاربكەت، كو ژ دل و جان ئەو سوپاسییا ئەوی دكەت و ئەو ب باشی ئاگەهدارە ل سەر ئەوێ چەندا هاریكەری ژ بۆ ئەوی/ ئەوێ ئەنجامدای. (Al-Zubaidi, 2012, 141) وەكو:

-تۆ ب خودێ ڕوینە خوار، تۆ ماندوی بووی.

-وەلاە تۆ پارا نادەی، ئەڤێ جارێ دۆرا منە.

-ب حەقێ خودێ من تۆ گەلەك مژویلكری.

-خودێ پێ شاهدە، كو تە گەلەك هاریكارییا من یاكری.

9-**ڤەگەڕاندنا قەری:** ئەڤ ستراتیجیەتە ژی دابەشی سێ جۆرێن دی دبیت:

أ- پەیماندان و پێشكێشكرنا خزمەتەكی. وەكو: (پارەی، خوارنێ، یان ژی تشتەكی). بۆ نموونە:

-ئەز حەزدكەم دیاریەكێ بدەمە تە، پێش كارێ تەڤە.

-تۆ مێهڤانێ منی بۆ فراڤینێ، پێش كارێ تە ئەنجامدای.

ب- دیاركرنا ئەوێ چەندێ كو ئاخڤتنكەر قەرداری گوهدارییە. بۆ نموونە:

- ئەڤە دەمەكێ درێژە ئەز قەرداری تەمە.

- ئەڤە ئەز جارەكێ بۆ مە قەرداری تە.

ج- پەیماندان بۆ خۆ باشتركرن و بەرەڤ پێشڤەبرنێ د پاشەرۆژێدا. بۆ نموونە:

-ئەڤە دووبارە نابیتە ڤە.

-پشتڕاست ببە ئەز ناهێلم ئەڤ چەندە ڕوبیدەتەڤە. (Cheng, 2005, 47-48)

10-تێكەلكرنا ستراتیجیەتێن سوپاسیكرنێ:

هندەك جاران و د هندەك بارودۆخێن تایبەتدا ئاخفتكەرێن زمانێ كوردی ب تێكەلكرنا ستراتیجیەتێن جیاوازێن سوپاسیكرنێ و بكارهینانا ئەوان د هەمان دەم و هەمان بارودۆخدا ڕادبن. هەر وەكی د داتاییێن مەدا ب شێوەیەكێ باش ژ لایێ پشكدارانڤە هاتینە بكارهینان، ژ ئەوان ستراتیجیەتێن كو تەڤلی هەڤ دبن. وەكو:

-دەربرینێن سوپاسیكرنێ یێن (IFID)+ دوعاكرن.

-سوپاس+ خودێ تە بهێلیت.

-دوعاكرن+ستایشكرن. خودێ هاریكارێ تەبیت+ تو كەسەكێ مەردەمێری.

-دەربرینێن سوپاسیكرنێ یێن (IFID)+ دوعاكرن+ستایشكرن.

-گەلەك سوپاس+ خودێ تە بپارێزیت+ كەسێن وەكی تە دكێمن.

كەواتە ئەم دشێین ل ڤێرێ ڕوهنبكەین، د زمانێ كوردیدا دشیاندایە پتر ژ چار ستراتیجیەتێن سوپاسیكرنێ د هەمان دەم و بارودۆخدا ل گەل ئێك بهێن و تێكەلی ئێك ببن.

بۆنموونە:

-خودێ بەر دەستێ تە زێدەكەت(نزاكرن)+ تۆ كەسەكێ مەرد و دلفرەهی(ستایش)+ تە ڕێزەكا تایبەت یاهەی(ڕێزلێگرتن)+ گەلەك گەلەك سوپاس(IFID)+ بەس باوەركە برا بەر ئەڤێ زەحمەتێ نەدكەت(سوپاسیكرنا ئەوێ سەپاندنا هاریكەر تووشبووی).

پشكا دووێ: دەربرینێن سوپاسیكرنێ د زمانێ كوردیدا

د ڤێرێدا دێ هەشت بارودۆخان وەگرین و تێدا دێ هەولدەین دەربرینێن ستراتیجیەتێن سوپاسیكرنێ یێن هەر بارودۆخەكی و ل گەل ڕێژەیا سەدییا هەر ستراتیجەتەكێ دیاربكەین. ب ئەڤی ڕەنگێ ل خوارێ دیاركری:

بارودۆخێ ئێكێ: بكارهینانا ستراتیجیەتێن سوپاسیكرنێ ل دەمێ زڤراندنا پەرتووكا هەڤالێ خۆ یێ ڤوتابخانێ:

د ئەڤی جۆرێ بارودۆخیدا ئاخڤتنكەرێن گۆڤەرا بەهدینی ل دەمێ پەرتووكا هەڤالێ خۆ دزڤرینین، ب هندەك ستراتیجیەتێن سادە یێن سوپاسیكرنێ ڕادبن. هەر وەكی د وێنێ ل خوارێدا دیاردبیت:

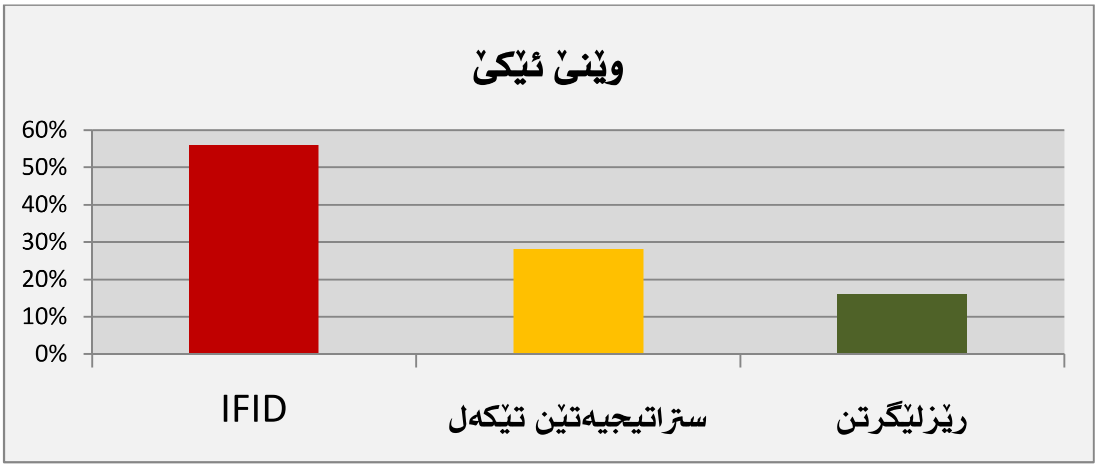

ل ڤێرێ ستراتیجیەتا سوپاسیكرنێ یا ژ هەمییان بەربلاڤتر، دەربڕینێن (IFID) نە، كو دگەهیتە ڕێژەیا(56%) ، وەكی دەربڕینێن(سوپاس، سوپاس بۆ تە، گەلەك سوپاس...هتد) ئەڤەژی ئەوێ چەندێ دگەهینیت، كو ئەو پەیوەندییا نێزیك یا د ناڤبەرا دوو هەڤالاندا ئەگەرەكێ سەرەكییە، كو ئەڤ ڕێژەیا دەربڕینێن سادە هاتینە بكارهینان و ستراتیجیەتێن دی یێن سوپاسیكرنێ وەكی ڤەگەڕاندنا قەرێ، لێبورینخواستن و دوعاكرن و ...هتد نەهاتینە بكارهینان, ئەڤەژی خالەكا گرنگە كو بۆ مە دیاردكەت، بارودوخەكێ مینا بكارهینانا پەرتووكا هەڤالێ خۆ بۆ ماوێ چەند ڕۆژەكان پێدڤی ب ئەڤان جۆرە ستراتیجیەتان نابیت، ئانكو ل دەڤ خەلكێ گۆڤەرا بەهدینی پەیڤێن سوپاس بۆ تە، تێرا هندێ دكەت، كو گوهدار پێ ڕازیببیت و پەیوەندییا ئەوان هەر ب باشی و بلند بمینیت. د دویڤدا ستراتیجیەتێن تێكەلێن سوپاسیكرنێ دهێن، ب ڕێژەكا زۆر كو دگەهیتە (28%)، بەلێ باراپتریا ئەڤان جۆران تێكەلییا ستراتیجیەتا IFID بوو ل گەل دەربڕینێن دیيێن سوپاسیكرنێ. وەكی دەربڕینا دوستایەتییێ و ستایشكرن و ڕێزلێگرتنێ بوون، ئانكو هندەك ئاخفتنكەران زێدەباری سوپاسیكرنەكا سادە، هندەك دەربڕینێن دی بكارهینانە، كو هەر ب ڕامانا سوپاسیكرنێنە. وەكو:(سوپاس عەزیزێ برای. سوپاس ب ڕاستی تە ڕێزەكا تایبەت یاهەی ...هتد.). هەروەسا ل دوماهییێ ستراتیجیەتا ڕێزلێگرتنێ دهێت، ب ڕێژەیا (16%) كو ئاخفتنكەر ژ بەر هاریكارییێ كو ل ڤێرێ دانا پەرتووكییە، دەربڕینێن ڕێزگرتنێ ل جهێ پەیڤا سادە یا سوپاس بكاردهینن.

بارودۆخێ دووێ: بكارهینانا ستراتیجیەتێن سوپاسیكرنێ ژ لایێ دایكێڤە ل دەمێ كچكا ئەوێ مەساجێ بۆ بكەت.

د ئەڤێ بارودۆخیدا گرنگییا هەرە مەزن یا بارودۆخان ل سەر چاوایيا بكارهینانا ستراتیجیەتێن جیاوازێن سوپاسیكرنێ دیاردبیت، چونكی هەر وەكی د وێنەیێ دوویێدا دیار، ل

ڤێرێ بارودۆخ يێ گرێدای كچێ و دايكێيە، هاريكاری يا هاتييە كرن ژ لایێ كچكێ ژبۆ دايكێ، هەر وەكی د داتايێن مەدا ديار، سترِاتيجيەتێن سوپاسيكرنێ دی گەلەك جياوازبن ژ بارودۆخەكێ دی، ئەوژی ئەگەر هاريكاری و سوپاسيكرن د ناڤبەرا دوو هەڤالان يان دوو كەسێن بيانيدا بيت.

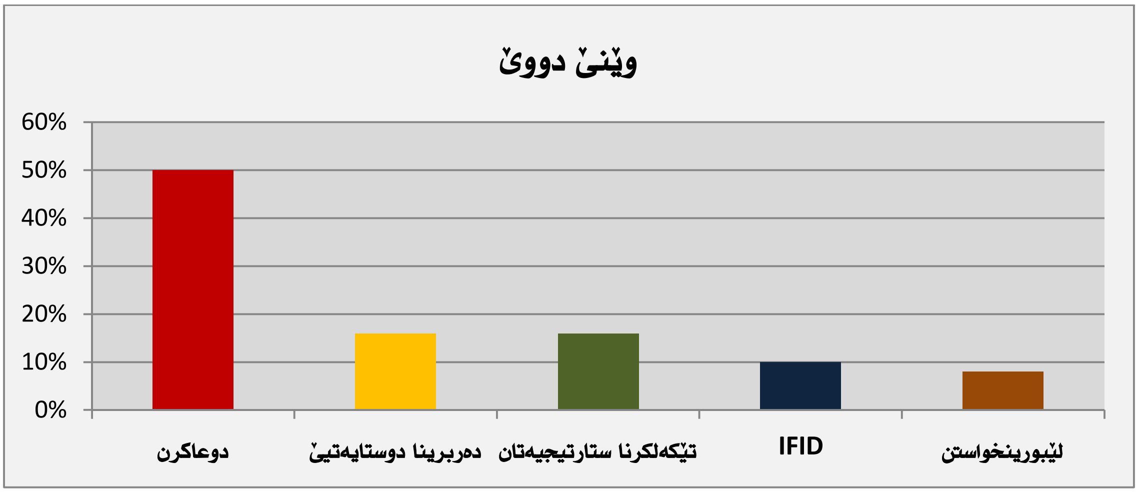

ل دويف داتايێن مە د ئەڤی بارودۆخيدا دەربرِينێن دوعاكرنێ ب شێوەيەكێ زۆرێ بەرچاڤ هاتينە بكارهينان، كودگەهيتە (50%) ژ رِێژا پشكداران. ئەڤ دەربرِينێن هاتينە بكارهينان ژی، مينا: (رەحمەت ل تە و دايبابێن تە، دەستێن تە چرايێن بەحەشتێ بن، خودێ مرادێن دلێ تە حاسلبكەت ...هتد). ئەڤ دەربرِينێن ئايينێ ئيسلامێ ئاماژەيە ژبۆ ئەوێ چەندێ كو ئافرەتا كورد گەلەك ب ئيسلامێ و ياسايێن ئەوێڤە دگرێدايينە و ب شێوەيەكێ زۆر بەربلاڤ د ناڤ زمانێ ئەواندا رەنگڤەدايە، چونكی ئەو د ئەوێ باوەرێدانە، كو چونكی ئەو دايكە و ئەوێ هەر تشتەكێ باش ژبۆ زارۆيێن خۆ دڤێن، لەوما ژی ئەو ل دويف ئەوێ گوتنێ دچن يا دبێژيت: (دوعا دايبابايە.) ئانكو هەر تشتێ دايباب داخوازێ ژ خودێ بكەن ژ بۆ زارۆيێ خۆ، ئەو ب دەست ئەوانڤە دهێت، ژ بەر ئەوێ ئێكێ ل جهێ پەيڤێن سوپاسيكرنەكا بێ مفا و چ پێڤەنەهاتی، ئەو هەولا هندێ ددەن، كو ب رێكا نزاكرنێ (دوعا) يان هەرتشتەكێ باش بيت ژبۆ زارۆيێن خۆ بخوازن، و ب ديتنا ئەوان ئەڤە تاكە رێكا گونجايە كو ئەو سوپاسيكرنەكا گونجای ژبۆ زارۆكێن خۆ بكەن. د دويڤدا تێكەلكرنا سترِاتيجيەتان و دەربرِينێن دوستايەتييێ دهێن ب هەمان رێژە كو دگەهيتە (16%) ژ تاكەكەسێن گۆڤەرا بەهدينی ل ڤێرێ دايك هەولددەن ب رێكا بكارهينانا هندەك پەيڤێن جوان و نازك سوپاسييا كچا خۆ بكەت. وەكی:(

بەسە دلێ دايكا خۆ، من تۆ وەستاندى جانا دايكا خۆ... هتد). هەروەسا تێكەلكرنا ئەوان ژى وەكى:(سوپاس جانا دايكا خۆ، خودێ ئەوان دەستان بپارێزيت، بەسە روحا من خودێ ژتە رازيبيت...هتد). د دويڤدا دەربرينێن (IFID) دهێن كو ژ دەربرينێن سادە يێن سوپاسيكرنێ پێكهاتينە، ئانكو دايكێ ب تنێ دەربرينێن وەكى پەيڤێن:(سوپاس بۆ تە، گەلەك مەمنوون ...هتد). هەر وەكى د وێنێ سەريدا ديار، كو دگەهيتە رێژەيا (10٪). ل دوماهييێ ژى دەربرينێن لێبورينخواستنێ دهێن، ب رێژەيا (8٪) ، كو ل ڤێرێ ب تنێ هندەك دايكێن كێم، كو دگەهنە (4) كەسان هەولدايە لێبورينێ ل كچا خۆ بخوازن، ژ بەركو ئەوان هزركرييە كو ئازارەك گەهاندييە كچێن خۆ ل دەما ئەنجامدانا ئەوى كارى.

بارودۆخێ سێيێ: سوپاسيكرنا كەسەكى ل دەمێ ڤەگەڕاندنا قەرێ ئەوى.

د ئەڤى جۆرێ بارودۆخيدا چەندين ستراتيجيەتێن جۆراوجۆرێن سوپاسيكرنێ دهێنە بكارهينان. هەر وەكى د ئەڤى وينەيدا دياردبيت:

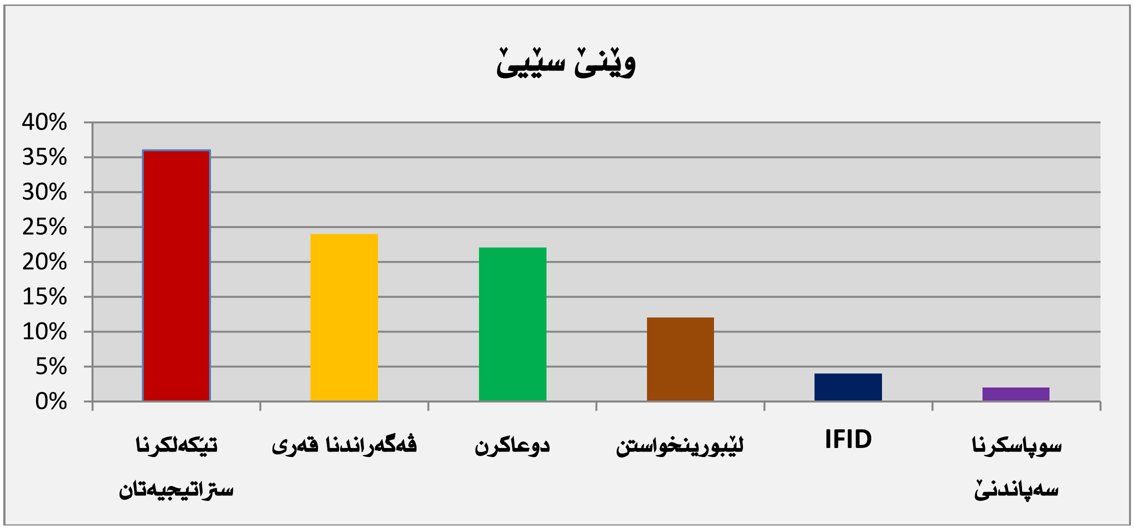

ل دويڤ داتايێن مە، شەش جۆر ستراتيجيان هاتينە بكارهينان و يا ژ هەميان ژى پتر تێكەلكرنا ستراتيجيەتانە ب رێژەيا(36%) ژ پشكدارێن مە، ئەو دەربرينێن ل ڤێرى تێكەلبووين ژى بۆ نموونە:(IFID + لێبورينخواستن+ دوعاكرن : گەلەك سوپاس برا، ببورە بۆ گيروبوونێ، خودێ خێرا تە بنڤێسيت) و (ڤەگەڕاندنا قەرى+ لێبورينخواستن + IFID + دوعاكرن : برا ژمێژە وەرە ئەم قەردارێن تە، ببورە بۆ گيروبوونێ+ ئەز سوپاسدارێ تەمە، خودێ خێرا تە بنڤێسيت). و د دويڤدا ستراتيجيەتا ڤەگەڕاندنا قەرى ب رێژەيەكا باش، پلەيا دووێ گرتييە، كو دگەهيتە (24%)ژ پشكدارێن گۆڤەرا بەهدينى، كو راببووينە بۆ

کەسێ هاریکەر دیاربکەن، کو ئەو قەرداریێن ئەوی/ئەوێنە، ئەو د ئەوێ باوەریدانە کو ئەڤ چەندە دێ بیتە ئەگەرێ هندێ سوپاسییەکا گونجای بهێتە ئەنجامدان و کەسێ هاریکەر پێ رازیببیت. هەروەسا ب جوداهییەکا کێم ستراتیجیەتا دوعاکرنێ هاتییە بکارهینان، کو دگەهیتە رێژەیا (22%)ژ پشکداران، ل ڤێرێ ئەو دبینن کو ئەو هاریکارییا هاتییە کرن بوویە ئەگەرێ مفا وەرگرتنێ. هەروەسا چونکی باراپتریا پشکداران موسولمانن و د ئایینێ ئیسلامێدا گرنگییەکا زۆر ب دوعایان دهێتە دان، هەروەسا د ناڤ هەمی ئایینێن جیاوازژیدا ئەڤ جۆرە گرنگییە ب دوعایان دهێتەکرن، لەورا ئەوان هزرکریە کو سوپاسیکرنا ئەوان ب رێکا دوعاکرنێ دێ باشترین بەرسڤ بیت. د دویڤدا لێبورینخواستن ژی وەکو رێکەکا سوپاسیکرنێ هاتیە بکارهینان، ل ڤێرێ چونکی ئاخڤتنکەرێن گۆڤەرا بەهدینی هوسا هزردکەن، کو قەرداریێن هاریکەرینە، ژبەر ئەڤێ چەندێ داخازا لێبورینێ ژێ دهێتە خواستن، چونکی دبیت ئەو قەرە هاتبیتە گیرۆکرن یان ژی ب شێوەیەك ژ شێوەیان هاتبیتە دان، کو کارتێکرن ل هاریکەری کربیت، ژبەر هندێ ژی پشکداران ب رێژەیا (12%) ئەڤ ستراتیجیەتە بکارهینایە. یا ل ڤێرێ جهێ ئاماژێ ئەوە، کو ستراتیجیەتێن (IFID) گەلەك ب کێمی دهێنە دیتن ب رێژەیا 4٪، ئەڤەژی ژبەر ئەوێ ئێکێیە، کو ئاخڤتنکەرێن گۆڤەرا بەهدینی ب کارەکێ نەیێ جوان دبینن، کو ئەگەر کەسەك هاریکارییا تە بکەت و بۆ ماوێ چەندەکێ قەرەکی بدەتە تە و ب تنێ ب رێکا چەند پەیڤەکێن سادە یێن مینا سوپاس، یان سوپاس بۆ تە، بەرسڤا ئەوێ هاریکارییێ بدەت و ل دوماهییێ ژی سوپاسیکرنا سەپاندنێ ب تنێ ب رێژەیا (2%) هاتییە بکارهینان.

بارودۆخێ چارێ: کەسەك جلوبەرگێن جەژنێ بۆ زارۆکێن کەسەکێ هەژار بکریت و کەسێ هەژار ب سوپاسیکرنێ رابیت.

بارودۆخێن ب ئەڤی شێوەی کو راستەوخۆ ب خێرکرنێڤە دگرێدایەنە، بێگومان ستراتیجیەتا هەرە بەربلاڤ دێ دوعاکرن بیت، هەر وەکی د وێنەیێ چارێدا دیار، کو چەند ستراتیجیەتەکێن سوپاسیکرنێ یێن جیاواز هاتینە بکارهینان، بەلێ یا ژ هەمییان بەربلاڤتر و زۆرتر ستراتیجیەتا دوعاکرنێیە.

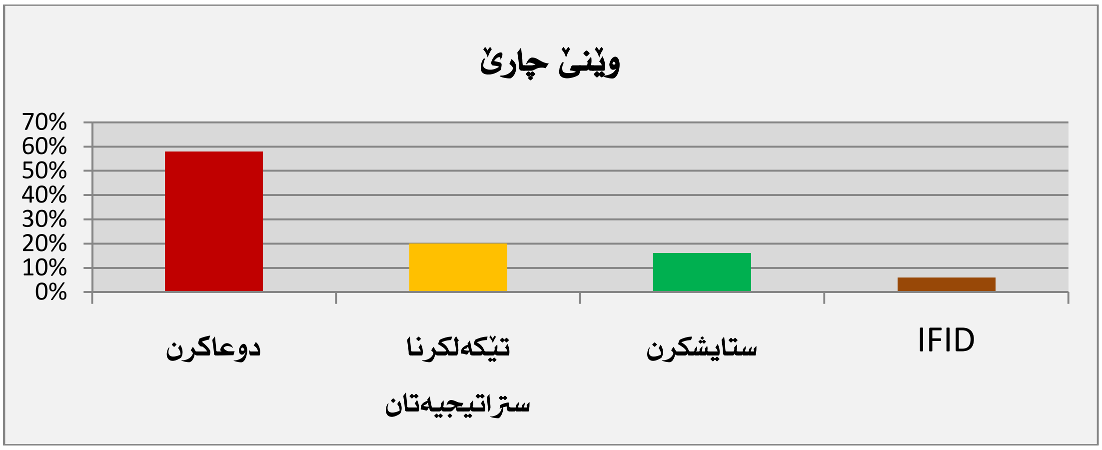

دوعاکرن ل دویف ئەڤان داتایێن بەردەستێ مە دهێتە هژمارتن ب ئامرازێن هەرە گرنگ، کو ئاخڤتنکەر ئەو قەرێ ل سەر ملێن خۆ ڕاکەت، یان ئەو هاریکاریا ژبۆ ئەوی/ئەوێ هاتییە ئەنجامدان بهێتە بەدەلڤەکرن، چونکی هەر وەکی مە بەری نوکەژی ئاماژەپێدای، ئاخڤتنکەرێن گۆڤەرا بەهدینی زۆر ب یاسا و دەستور و قەیدێن ئاینانڤە دگرێدایەنە، ژبەر ئەڤێ چەندێ زاراڤێن ئایینی ژی ب شێوەیەکێ بەرچاڤ دهێنە بکارهینان، هەروەسا چونکی ئەڤ دوعاکرنە دپەسەندکرینە ژلایێ هاریکاری و ئاخڤتنکەریڤە و دشێت ببیتە جهێ ڕازیبوونا کەسێ ب کرنا خێرێ ڕاببووی، ژبەرهندێ دێ بینین کو ڕێژەیا ئەوێ ب شێوەیەکێ بەرچاڤ یا بلندە، ب پشکدارییا (29) تاکەکەسێن گۆڤەرا بەهدینی ژ سەرجەمێ (50) کەسان، کو ڕێژەیا ئەوێ دگەهیتە (58%).

د دویڤژێدا تێکەلکرنا ستراتیجیەتان دهێت، لێ ل ڤێرێ دڤێت ئاماژەیێ ب ئەوێ چەندێ بدەین، کو دوعاکرن د هەمی دەربڕینێن تێکەلێن سوپاسیکرنێدا هاتینە بکارهینان و تێکەلکرن ل گەل ستراتیجیەتێن دی یێن سوپاسیکرنێ. وەکی (دوعاکرن+ ستایش+ IFID : خودێ خێرا تە بنڤێسیت، کەسێن وەکی تە د ناڤ مەدا زێدەببن، گەلەك سوپاس)، کو ڕێژەیا ئەڤێ ستراتجییێ دبیتە(20%). د دویڤدا ستراتیجیەتا ستایشکرنێ ب ڕێژەیا (16%) هاتییە بکارهینان، ئەڤ ڕێژەیا بەرچاڤ ژ ئەگەرێ هندێیە، کو کەسێ خێرکەر یێ کو بشێت هاریکارییەکا ماددی بکەت، بەرامبەر کەسەکی دێ یێ ژ هەژی ستایش و مەدحکرنێ بیت، هەر ژبەر ئەڤێ چەندێ ئاخڤتنکەرێن گۆڤەرا بەهدینی هەولددەن ب ڕێکا ستایشکرنا کەسێ بەرامبەر سوپاسیکرنا ئەوێ خێرێ بدەن، دل و دەروونێ هاریکاری خۆشبکەن و ب کەسەکێ مەرد و مەزن وەسفبکەن. ل دوماهییێ دەربڕینێن ستراتیجیەتێنIFID ب ڕێژەیا (6%) هاتییە بکارهینان.

بارودۆخێ پێنجێ: سوپاسیكرنا مامۆستایەكی كو بێ بەرامبەر وانە ژبۆ زارۆكێن كەسەكی شرۆڤە و روهن كربن.

د بارودۆخەكێ ب ئەڤی ڕەنگیدا، كو هاریكاری بێ بەرامبەر ژ لایێ مامۆستایەكیڤە هاتبیتە ئەنجامدان، ل سەر ئاخڤتنكەرێ دهێتە خواستن كو چەندین ستراتیجیەتێن جۆراوجۆر یێن سوپاسیكرنێ بكاربهینیت. هەر وەكی د وێنەیێ پێنجێدا دیاردبیت.

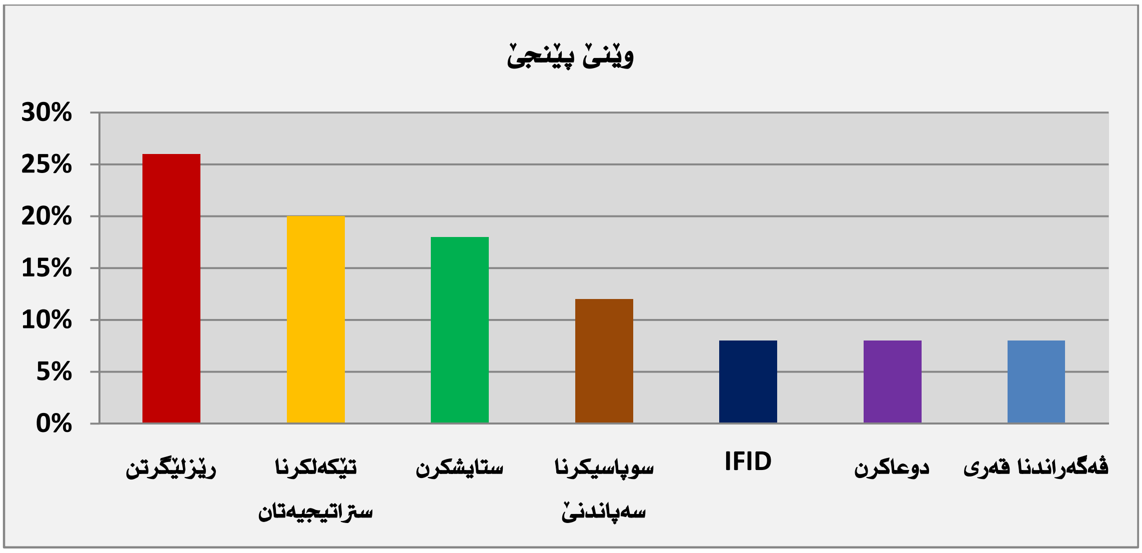

ستراتیجیەتا هەرە بكارهاتییا سوپاسیكرنێ ل ڤێرێ ڕێزلێگرتنە، كو ئاخڤتنكەرێن گۆڤەرا بەهدینی هەولددەن بۆ مامۆستای دیاربكەن، كو ئەو كارێ ئەوی ئەنجام دای جهێ ڕێزلێگرتنێیە، ژبەر ئەڤێ ئێكێ دێ بینین ب ڕێژەیا (%26) ژ پشكداران ڕێز ل كارێ پیرۆزێ مامۆستای گرتییە و هندەك دەربڕینێن جوان هاتینە بكارهینان وەكی: (تە ڕێزەكا تایبەت یاهەی، ڕاستی مە تۆ واستاندی، دەمێ تە ب زارۆكێ مەڤە بوراندی جهێ ڕێزێیە مامۆستا گیان، ڕاستی مامۆستا گیان كەسێن وەكی تە جهێ ڕێزگرتنێنە). هەر چەندە ئەڤ ستراتیجیەتە د ناڤ داتایێن مەدا هاتینە دیتن، لێ ب شێوەیەكێ بەربلاڤتر دەربڕینێن سوپاسیكرنێ تەڤلی هەڤبووینە و تێكەلبووینە، ژبەر ئەڤێ چەندێ دێ بینن كو (%20) ژ پشكداران پێكولا تێكەلكرنێ د ناڤبەرا ڕێزلێگرتنێ و سوپاسیكرنا سەپاندێدا كرییە، هەروەسا د ناڤبەرا ستایشێ و دەربڕینێن IFID دا ...هتد كرینە. هەروەسا د دویڤدا ستایشكرن دهێت، كو ئەڤ ئاخڤتنكەرە ڕابووینە ب پەسن و مەدحكرنا مامۆستای، كو ئەو كارێ ئەوی بوویە ئەگەرێ بلندبوونا سەنگا مامۆستای د چاڤێن ئاخڤتنكەریدا، هەر وەكی د وێنەیدا دیار، كو ب ڕێژەیا(18٪)ژ پشكداران

پەنا ژبۆ ئەڤێ رێكێ برییە، ژ ئەوان دەربڕینێن هاتینە بكارهینان ژێ (ڕاستی مامۆستا كەسێن وەكی تە دكێمن، تە دەورێ خۆ ئینا، تە گەلەك لاو شرۆڤەكر دەستخۆش، پشتا مەیا ب تە گەرمە). سوپاسیكرنا سەپاندنێ ژی ب(12%)ژ رێژەیا پشكداران دهێت، كو هندەك دەربڕینێن مینا (ب ڕاستی مامۆستا مە تۆ گەلەك زەحمەت دای، مە ئێزعاجا تە كر). هەر سێ ستراتیجیەتێن د وێنەیدا دیار (IFID، دوعاكرن ، ڤەگەراندنا قەری) ل رێژێن دوماهیێ دهێن ب پشكدارییا ب تنێ(4) تاكەكەسێن گۆڤەرا بەهدینی)، كو رێژەیا هەر ئێك ژ ئەوان دبیتە (8%).

بارودۆخێ شەشێ: سوپاسیكرنا كەسەكی بكەی كو ترۆمبێلا ئەوی بۆ كارەكێ بچویك بكارهینابیت و پانزینا ئەوێ تژی كربیت.

د ئەڤی بارودۆخیدا تشتێ سەرنجراكێش ئەوە ستراتیجیەك ب شێوەكێ هەرە زۆر بكارهاتییە كو ئەوژی سوپاسیكرنا ئەوێ سەپاندنێیە د بەرامبەردا هیچ ستراتیجیەتەكا دی یا سوپاسیكرنێ تاكو نیڤا رێژا ئەوێ ژی بكارنەهاتییە. هەر وەكو د وێنەیێ شەشێدا دیاردبیت.

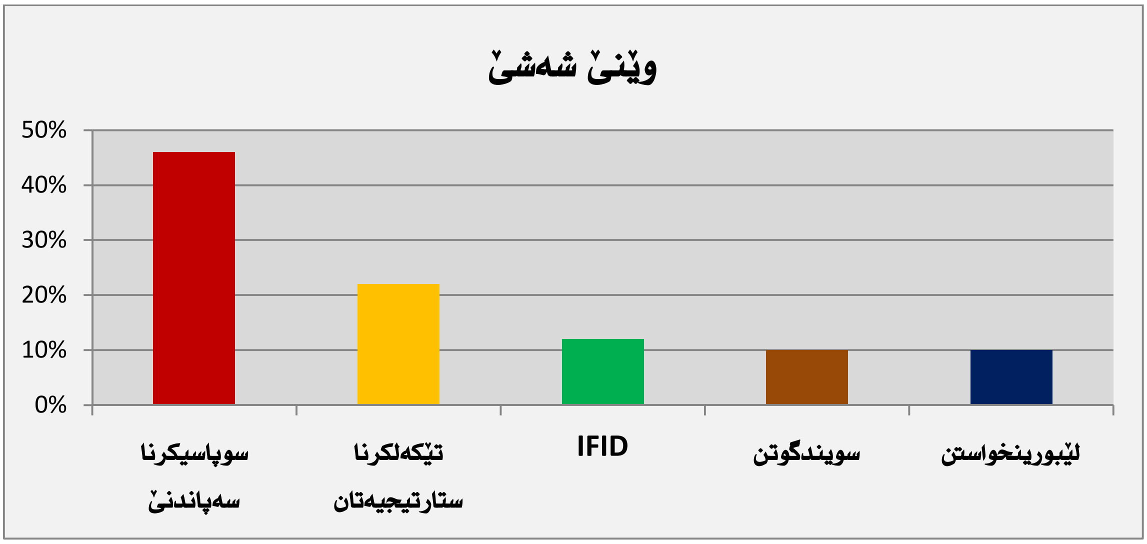

ستراتیجیەتا هەرە زۆر یا بكارهاتی كو سوپاسیكرنا سەپاندنێیە، كو مەرەم پێ ئەوە كو ل ڤێرێ هەردوو كەس (ئاخفتكەر و گوهدار) هەر دوو د سودمەندن د ئەڤێ هاریكرنێدا و هەر دوو ب كریارا سوپاسیكرنێ ڕادبن، ل ڤێرێ چونكی ئەو كەسێ ترمبێل بكارهینای هەولددەت، سوپاسیكرنا هەڤالێ خۆ بكەت ب رێكا تژیكرنا پانزینا ترومبێلێ و د بەرامبەر دا خودانێ ترومبێلێ ژی هەولددەت كو بۆ ئەوی (كەسێ ترومبێل بكارهینای) دیاربكەت كو ل

بەر ئەوێ سەپاندنێ (تژيكرنا پانزينا ترومبێلێ) نە دكەت و ئەو سەپاندن گەلەك ژ هاريكارييا ئەوی پترە، ئاخفتنكەرێن گۆڤەرا بەهدينی ژی ئەڤێ چەندێ ب ڕەوا نزانن و ڕادبن دياردكەن، كو ئەو هاريكاری يا هاتييە ئەنجامدان كارەكێ سروشتی نينە و ئەڤە گەلەك ژ ئەوێ هاريكارييا دەستپێكێ(دانا ترومبێلێ) زۆرترە، هەر وەكی ڕێژا بكارهينانا ئەڤێ ستراتيجييێ ژ لايێ پشكداربوويێن گۆڤەرا بەهدينيڤە دگەهيتە(46%) ئەڤە ژی بۆ مە دياردكەت كو ئەڤە باشترين ڕێكا سوپاسيكرنێيە، كو ئاخفتنكەرێن زمانێ كوردی و يێن بيانی پەنايێ بۆ ببەن د بارودوخەكێ ب ئەڤی ڕەنگيددا ل گۆڤەرا بەهدينی. د دويڤدا تێكەلكرنا ستراتيجيەتێن سوپاسيكرنێ دهێن، ب ڕێژەيا (22%)، جهێ ئاماژە پێكرنێيە ئەڤ ستراتيجيەتە باراپتريا ژ ئەوان (IFID) كو تێكەلی ستراتيجيەتا سوپاسيكرنا سەپاندنێ دبن: (سوپاس بۆ تە برا، بەس ل بەر ئەوێ چەندێ نەدكەت، سوپاسييا تە دكەم، بەس بلا تە چ پانزين نەكربايێ ترۆمبێلا تەيە...هتد).

ستراتيجيەتا سێيێ يا بكارهاتی يا ئەڤی بارودۆخی ستراتيجيەتێن (IFID) نە، كو ڕێژەيا ئەوێ دگەهيتە (12%) ئانكو هندەك ژ پشكداران ب كارەكێ ڕەوا دبينن دەربڕينێن (سوپاسييا تە دكەم، سوپاس بۆ تە ...هتد)، بهێنە بكارهينان و تێرا هندێ بكەن، ل جهێ ئەوێ هاريكارييا ماددی بگريت. ل دوماهييێ ژی ستراتيجيەتێن سوپاسيكرنێ، (سويندگوتن و لێبورينخواستن) دهێن، كو هەر ستراتيجيەتەك ب ڕێژەيا (10%)ژ پشكداران دهێت.

بارودۆخێ حەفتێ : سوپاسيكرنا كەسەكی بكەی كو دەمەكێ خۆيێ گرنگ ب كارەكێ تەڤە بوراندبيت.

د بارودۆخەكێ ب ئەڤی شێوەيدا كو كەسەك وەختێ خۆ يێ گرنگ ب كارەكێ تەڤە ببورينيت، دێ تە پێدڤی ب چەندين ستراتيجيەتێن سوپاسيكرنێ كەت، داكو ئەوی قەری ل سەر ملێن خو ڕاكەی، هەر وەكی ستراتيجيەتێن د وێنەيێ حەفتێدا دياردبن:

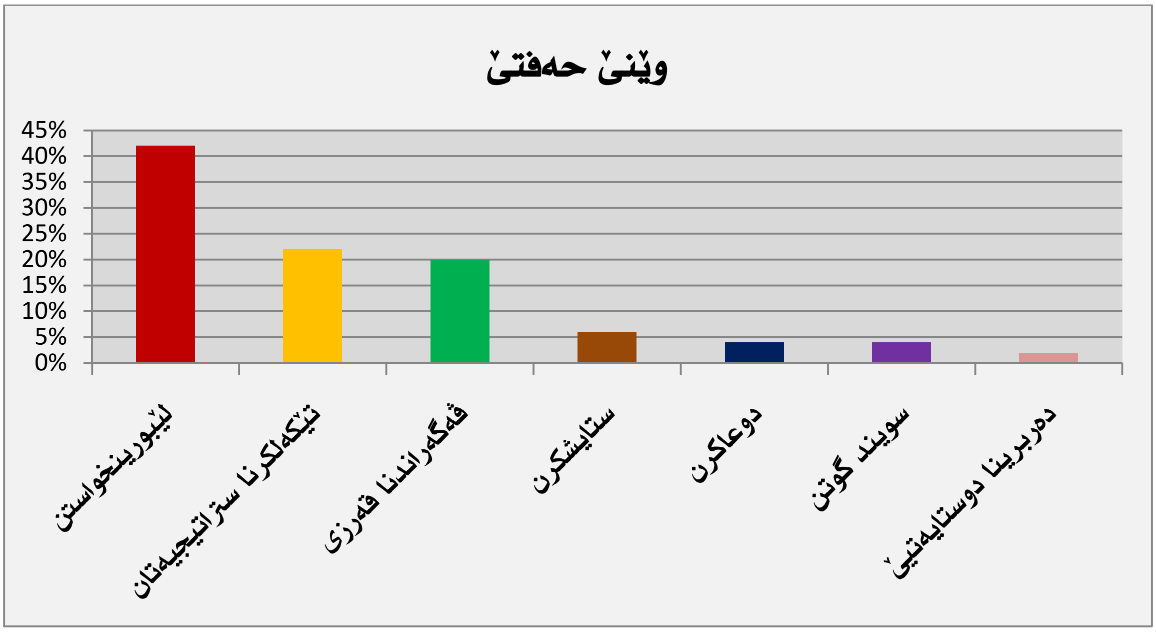

ل ڤێرێ ستراتیجیەتا ب شێوەیەکێ بەرچاڤ و زۆر بکارهاتی لێبورینخواستنە وەك کردارەکا سوپاسیکرنێ، رێژەیا بکارهاتنا ئەڤان دەربرینێن لێبورینێ ژ لایێ پشکدارانڤە دگەهیتە (42%)، ژ ئەوان دەربرینێن لێبورینێ ژی کو ژ لایێ پشکدارانڤە هاتینە بکارهینان. وەکی: (ببورە برا ب خودێ من تۆ گیرۆکری، ژ دل داخوازا لێبورینێ دکەم،کو من وەختێ تە بری، قوسیرە عەفیکە هەکە من تۆ تەئخیرکربی...هتد). جهێ ئاماژەپێکرنێیە د ئەڤێ بارودۆخیدا ب هیچ رەنگەکی دەربرینێن سوپاسیکرنێ یێن (IFID) ب تنێ نەهاتبوونە بکارهینان، دبیت ئەڤەژی ژ بەر ئەوێ ئیکێ بیت، کو خەلکێ گۆڤەرا بەهدینی ب کارەکێ نەگونجای دبینن، ئەگەر کەسەك وەختەکێ خۆ یێ گرنگ بکەتە قوربانی کارەکێ، کەسەکێ دی، کو ب تنێ دەربرینێن سوپاس و سوپاس بۆ تە بهێنە بکارهینان، لێ ژ هەژی ئاماژەدانێیە ئەڤ دەربرینیێن (IFID) یێن سوپاسیکرنێ ل گەل ستراتیجیەتێن تێکەل رەنگڤەدداینە و هاتینە بکارهینان. وەکی ئەڤان دەربرینان:(سوپاس بۆ تە برا، ب خودێ من گەلەك وەختێ تە بر، قوسیرێ عەفوکە برا ئەز مەمنونم ...هتد)، ئەڤ دەربرینێن تێکەل ژی ب رێژەیکا مەزن ل پلا دووێ هاتینە ب (11)پشکداربوویان کو دگەهیتە (22%). د دویڤدا ئاخفتنکەر هندەك جاران هەولددەن هوسا خۆ نیشانبدەن کو ژ ئەنجامێ ئەوێ هاریکارییێ قەرەك کەتە سەر ملێن ئاخفتنکەری و هندەك جاران هەولددەت ئەوە قەری ب مێڤانکرنەکێ یان پێشکێشکرنەکێ یان دیاریەکێ ل سەر خۆ رابکەت، یان ژی هەر چ نەبیت بۆ هاریکاری دیاربکەت ب رێکا گوتنا سەرزاری کو ئەو بۆ قەرداری ئەوی، ژ بەر ئەڤێ یەکێ هندەك ژ ئاخفتنکەرێن گۆڤەرا بەهدینی ئەڤێ

ستراتیجیەتا سوپاسیکرنێ ب رێکەکا رەها دبینن ژبۆ رازیکرنا کەسێ هاریکار، بەرامبەر ئەوێ قەنجییا ئەوی ئەنجامدای، هەر وەکی د داتایێن مەدا دیار، کو (%20) ژ پشکداران ئەڤ ستراتیجیەتە بکارهینایە. د دویڤدا هندەك ستراتیجیەتێن دی یێن سوپاسیکرنێ ب شێوەیەکێ کێم هاتینە دیتن. وەکو ستایشکرن ب رێژەیا (%6)هاتییە بکارهینان ژلایێ پشکدارانڤە و دوعاکرن ب رێژەیا (%4) هاتییە دیتن و سویند گوتن ژی ب رێژەیا (%4) و ل دوماهییێ دەربرینا دوستایەتییێ ب رێژەیا (%2)هاتیە بکارهینان.

بارودۆخێ هەشتێ: کەسەك کارەکێ گران ب برازایێ خۆ بکەت و راببیت ب کردارا سوپاسیکرنێ.

بارودۆخێن ب ئەڤی شێوەی ستراتیجیەتێن جیاواز د دویڤ خۆدا دهینن، چونکی ل ڤێرێ برازا و مامن و پەیوەندییێن ئەوان نێزیکی هەڤدوونە، ژ بەر ئەڤێ چەندێ هندەك دەربرین یان ستراتیجی ب کێمی دهێنە دیتن یان هەر ناهێنە دەربرینن, وەکی لێبورینخواستنێ کو ژلایێ پشکدارانڤە نەهاتییە بکارهینان، لێ ستراتیجیەتا سویندگوتنێ ب شێوەیەکێ زۆر هاتییە بکارهینان. هەر وەکی د وێنێ هەشتێدا دیار.

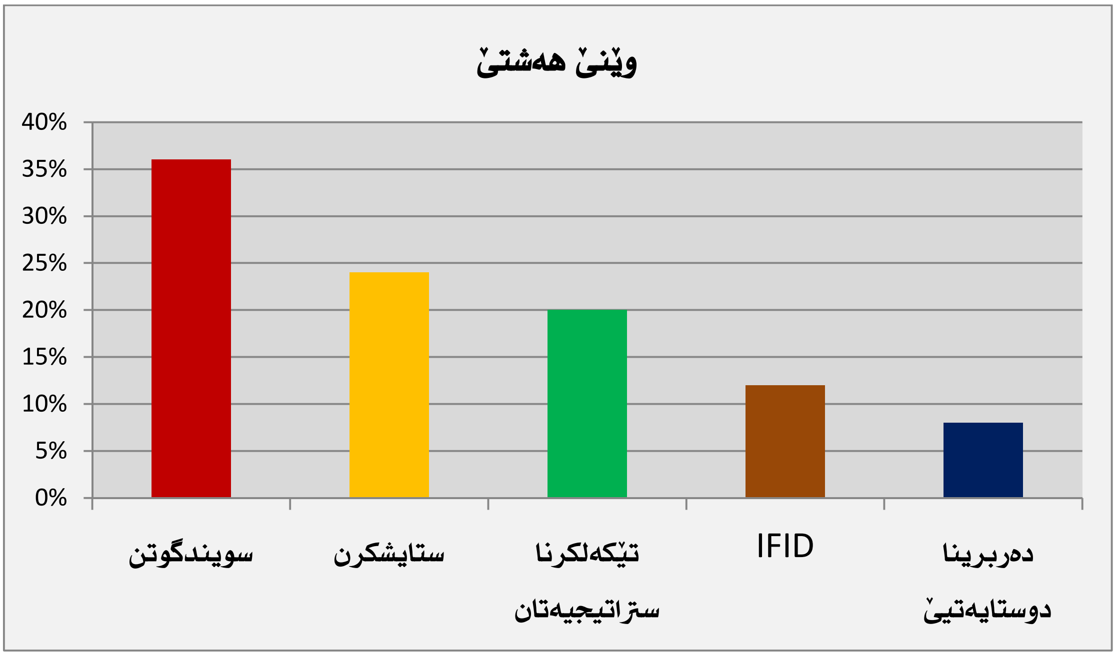

ستراتیجیەتا سویندگوتنێ ب شێوەکێ بەرچاڤ ژ لایێ ئاخفتنکەرێن گۆڤەرا بەهدینیڤە دهێتە بکارهینان و ب تایبەتی ژی د ناڤبەرا دوو کەسێن نێزیکی هەڤدا ژ لایێ جڤاکیڤە، ژبۆ پشتگیریا ئەڤێ چەندێ ژی داتایێن مە دیاردکەن، کو ب رێژەیا (%36) ژ سەدێ ژ

پشكداران ستراتیجەتا سویندگوتنێ ژبۆ دیاركرنا سوپاسیكرنێ بۆ كەسێ بەرامبەر بكارهینایەنە. وەكی ئەڤان دەربڕینان:(وەلاه مام من تۆ گەلەك تەعباندی، ئەز ب خودێ تۆ گەلەك ماندوی بووی، خودێ وەكیلە تە ئەڤرۆكە دەورێ خۆ هینا...هتد). ستراتیجیەتا ب پلا دووێ یا زۆر بكارهاتی ژی ستایشكرنە، ل ڤێرێ كەسێن خودان پلەیەكا جڤاكی یا بلند ل گۆڤەرا بەهدینی زۆربەیا جاران ب ڕێكا مەدح و ستایشكرنا كەسەكێ دیێ پلەیا ئەوی كێمتر ب كریارا سوپاسیكرنێ ڕادبن، هەر وەكی داتاییێن مە شاهدییێ ل سەر ئەڤێ ڕاستییێ ددەن، كو ب ڕێژەیا (24%)ژ پشكداران، كو (مام) ن، هەولا بكارهینانا سترایجیەتا ستایشكرنێ دایە ژبۆ هاریكاری كو (برازا)یە. پاشی تێكەلكرنا ستراتیجیەتێن سوپاسیكرتێ دهێن ب ڕێژەیا(20%)، ئەو دەربرینێن هاتینە تێكەلكرن ژی. وەكو:(سویند گوتن ل گەل دەربڕینا دوستایەتییێ وەكی:(من ئەڤرۆ تۆ گەلەك وەستاندی، عەزیزێ مامێ خۆ) ، ستایشكرن ل گەل دەربڕینا دوستایەتییێ. بۆ نموونە:(كەسێن وەكی تە دكێمن عەزیزێ مامێ خۆ... هتد). پاشی دەربڕینێن (IFID) دهێن ب ڕێژەیا (12%)كو هندەك ژ پشكداران ڕابووینە ب هەلبژارتنا دەربڕینێن مینا: (گەلەك سوپاس مام، سوپاس بۆ تە، گەلەك مەمنوون ...هتد) ژبۆ سوپاسیكرنا برازایێ خۆ. و ل دوماهییێ ژی ستراتیجیەتا نیشاندانا دوستایەتییێ دهێت. وەكی دەربڕینێن:(وەرە ڕوینە خوار عەزیزێ مامێ، خۆ بەس ماندی بكە مامۆ خولام... هتد،)كو ئاخڤتنكەرێن گۆڤەرا بەهدینی ئەڤێ ستراتیجیەتەژی ب شێوەیەكی ژ شێوەیان بكاردهینن ل جهێ پەیڤێن:(سوپاس، و سوپاسییا تە دكەم...هتد) هەر وەكی د داتایاندا دیار ب ڕێژەیا (8٪) هاتییە.

ئەنجام

پشتی ڤەكۆلینا مە ب دوماهیك هاتی، ئەم گەهشتینە، ئەڤان ئەنجامێن ل خوارێ دیاركری:

1- د بارودۆخێ بكارهینانا ستراتیجیەتێن سوپاسیكرنێدا ل دەمێ زڤراندنا پەرتووكا هەڤالێ خۆ یێ قوتابخانێ، دەربڕینێن سەر ب ئەڤان ستراتیجییانڤە هاتینە بكارهینان: دەربڕینێن ستراتیجیەتا (IFID) ڕێژەیا سەدییا ئەوێ (56%) و دەربڕینێن ستراتیجیەتێن تێكەل ب ڕێژەیا (28%) هاتینە بكارهینان و دەربڕینێن ستراتیجیەتا ڕێزلێگرتنێ، ب ڕێژەیا (16%) یە.

2- د بارودۆخێ بكارهینانا ستراتیجیەتێن سوپاسیكرنێدا ژ لایێ دایكێڤە ل دەمێ كچكا ئەوێ مەساجێ بۆ بكەت، ڕێژەیا دەربڕینێن سوپاسیكرنێ یێن بكارهاتی ب ئەڤی ڕەنگینە: دەربڕینێن ستراتیجیەتا دوعاكرنێ ب ڕێژەیا (50%) هاتینە بكارهینان و دەربڕینێن هەر دوو ستراتیجیەتێن (دەربڕینا دوستایەتییێ) و (تێكەلكرنا ستراتیجیەتان) ب پلەیا دووێ

دهێت، ب هەمان ڕێژە هاتینە بكارهینان، كو دبیتە (16%)، پاشی دەربڕینێن ستراتیجیەتا (IFID) ب ڕێژەیا (10%) دهێت و ل دوماهیكێ ژی دەربڕینێن ستراتیجیەتا لێبورینخواستنێ ب ڕێژەیا (8٪) دهێت.

3- د بارودۆخێ سوپاسیكرنا كەسەكیدا ل دەمێ ڤەگەڕاندنا قەرێ ئەوی، دەربڕینێن ئەڤان ستراتیجییێن سوپاسیكرنێ هاتینە بكارهینان: دەربڕینێن ستراتیجیەتێن تێكەل ب پلەیا ئێكێ دهێت، ب ڕێژەیا (36%)، پاشی دەربڕینێن ستراتیجیەتا ڤەگەڕانا قەری د دویڤدا دهێت، ب ڕێژەیا (24%)، پاشی دەربڕینێن ئەڤان ستراتیجیان دهێت: دەربڕینێن ستراتیجیەتا دوعاكرن، ب ڕێژەیا (22%)دهێت و دەربڕینێن ستراتیجیەتا لێبورینخواستنێ ب ڕێژەیا (12%) دهێت و دەربڕینێن ستراتیجیەتێن (IFID) ب ڕێژەیا (4%)دهێت و ل دوماهییێ ژی دەربڕینێن ستراتیجیەتا سوپاسیكرنا سەپاندنێ ب ڕێژەیا (2%) دهێت.

4- د بارودۆخێ كەسەك جلوبەرگێن جەژنێ بۆ زارۆكێن كەسەكێ هەژار بكریت و كەسێ هەژار ب سوپاسیكرنێ ڕابیت، دەربڕینێن ئەڤان ستراتیجییا سوپاسیكرنێ هاتینە بكارهینان: دەربڕینێن ستراتجیەتا دوعاكرنێ ب پلەیا ئێكێ دهێت، ب ڕێژەیا (58%)دهێت و تێكەلكرنا ستراتیجیەتان ب ڕێژەیا (20%)دهێت ، پاشی دەربڕینێن ستراتیجیەتا ستایشكرنێ ب ڕێژەیا (16%)دهێت و ل دوماهیكێ ژی دەربڕینێن ستراتیجیەتێن (IFID) ب ڕێژەیا (6%)دهێت.

5--د بارودۆخێ سوپاسیكرنا مامۆستایەكیدا كو بێ بەرامبەر وانە ژبۆ زارۆكێن كەسەكی شرۆڤە و ڕوهن كربن. ڕێژەیا دەربڕینێن بكارهاتییێن سەر ب ستراتیجییێن سوپاسیكرنێڤە ئەڤەنە: ڕێزلێگرتن(26%)،تێكەلكرنا ستراتیجیەتان(20%)، ستایشكرن(18%)، سوپاسیكرنا سەپاندنێ(12%)، (IFID)(8%)، دوعاكرن(8%)، ڤەگەڕاندنا قەری(8%).

6- د ئەوی بارودۆخیدا، ل دەمێ سوپاسیكرنا كەسەكی بكەی، كو ترۆمبێلا ئەوی بۆ كارەكێ بچویك بكارهینابیت و پانزینا ئەوێ تژی كربیت. ڕێژەیا دەربڕینێن بكارهاتییێن سەر ب ستراتیجییێن سوپاسیكرنێڤە ئەڤەنە: سوپاسیكرنا سەپاندنێ(46%)، تێكەلكرنا ستراتیجیەتان(22%)، IFID (12%)، سویندگوتن(10%)، لێبورینخواستن(10%).

7- د ئەوی بارودۆخیدا، ل دەمێ سوپاسیكرنا كەسەكی بكەی كو دەمەكێ خۆیێ گرنگ ب كارەكێ تەڤە بوراندبیت. ڕێژەیا دەربڕینێن بكارهاتییێن سەر ب ستراتیجییێن سوپاسیكرنێڤە ئەڤەنە: لێبورینخواستن(42%)، تێكەلكرنا ستراتیجیەتان(22%)، ڤەگەڕاندنا قەرزی(20)، ستایشكرن(6%)، دوعاكرن(4%)، سویندگوتن(4%) و دەربڕینا دوستایەتییێ(2%).

8- د بارودۆخێ كەسەك كارەكێ گران ب برازایێ خۆ بكەت و ڕاببیت ب كردارا سوپاسیكرنێ. ڕێژەیا دەربڕینێن بكارهاتیێن سەر ب ستراتیجییێن سوپاسیكرنێڤە ئەڤەنە: سویندگوتن(36%)، ستایشكرن(24٪)، تێكەلكرنا ستراتیجیەتان(20%)، IFID(12%)، دەربڕینا دوستایەتییێ(8%).

ژێدەر

-Agyekum, K. 2010.The Sociolinguistics of Thanking in Akan. *University of Ghana, Ghana. Nordic Journal of African Studies 19(2): 77–97 (2010).*

-Ahar, V. & Eslami-Rasekh, A. (2011). “The Effect of Social Status and Size of Imposition on the Gratitude Strategies of Persian and English Speakers”. *Journal of Language*

-Altalhi. 2014. Speech act of thanking and thanking responses by Hijazi females. A research paper for the degree master of arts. Ball state University Muncie, Indiana.

-Al-Zubaidi, N. (2012). *Expressions of gratitude in american english and iraqi arabic*. (1st ed., p. 376). LAP LAMBERT Academic Publishing.

-Bach, K. & Harnish, R. (1979). *Linguistic communication and speech acts.* Cambridge: The MIT Press.

-Cheng, S. W (2005)"An exploratory cross-sectional study of interlanguage pragmatic development of expressions of gratitude by Chinese learners of English." PhD (Doctor of Philosophy) thesis, University of Iowa, 2005.http://ir.uiowa.edu/etd/104.

-Cheng, S.W. (2010). “A Corpus-based Approach to the Study of Speech Act of Thanking”. *Concentric: Studies in Linguistics* 36(2), 257-274.

-Coulmas, F. (1981). “Poison to your soul”: Thanks and apologies contrastively viewed.In F. Coulmas (Ed.), *Conversational routine* (pp. 69-91). The Hague, Netherlands: Mouton.

-Eisenstein, M. and Bodman, J. (1986). “I very appreciate”: Expressions of Gratitude by Native and Non-native speakers of American English.” Applied Linguistics 7, 2: 167-185.

-Eisenstein, M. and Bodman, J. (1995). Expressing gratitude in American English. In G. Kasper & S. Blum-Kulka (Eds.), Interlanguage pragmatics (64 – 81). NY: Oxford University Pres.

-Haverkate, H. 1988. Toward a typology of politeness strategies in communicative interaction. Multilingual 7: 385- 409.

-Intachakra, S. (2004). Contrastive pragmatics and language teaching: apologies and thanks in English and Thai* T. *RELC Journal*, *35*(1), 37-62.

-Jaradat, A. A. (2014). The Linguistic Variants of Allah Expressions in Jordanian Arabic. *Cross-Cultural Communication*, *10*(1).

-Javier F D Pérez D. 2005. The speech act of thanking in English. Differences between native and nonnative speakers behavior. Universidad de Jaén

-Jung. 1994. Speech Acts of "Thank You" and Responses to It in
American English. Paper presented at the Annual Meeting of the American Association for Applied Linguistic.

-Kasper, G. (1992). “Pragmatic Transfer”. *Second Language Research* 8(3), 203-231.

-MORSI, R. 2010. THE SPEECH ACT OF THANKING IN EGYPTIAN ARABIC. A RESEARCH PAPERFOR THE DEGREE MASTER OF ARTS TESOL. BALL STATE UNIVERSITY MUNCIE, INDIANA.

-Nadia. 2015. Thanking Formulae in English and Spanish: A Pilot Study. UNIVERSIDAD DE JAÉN Facultad de Humanidades y Ciencias de la Educación

-Najim, H. 2017. The speech act of thanking. University of AL-Qadisiya

-Odlin, T. (1989). *Language Transfer. Cross-Linguistic Influence in Language Learning*. Cambridge: CUP.

-Taguchi, N. (2008). “Cognition, Language Contact, and the Development of Pragmatic Comprehension in a Study-Abroad Context”. *Language Learning* 58(1), 33-71.

-Thomas, J. (1983). “Cross-cultural Pragmatic Failure”. *Applied Linguistics* 4(2), 91-112

-Wolfson, N. (1989a). *Perspectives: Sociolinguistics and TESOL*. Cambridge, Massachusetts: Newbury House.

الخلاصه

تعبر عبارات الشكر جزء مهما من افعال الكلام في التداولية. ان البحث الاتي تحت عنوان "عبارات الشكر في اللغة الكردية يهدف الى دراسة تعابير الشكر في اللهجة البهدينية والى معرفة الاستراتيجيات المستخدمة في مناسبات محددة. واستخدم الباحث المنهج الوصفي التحليلي و كذلك استخدم الاحصاءات للوصل الى نسبة استخدام كل استراتبجية

ان هدف هذا البحث هو تحديد الاستراتيجيات الاكثر استخداما من قبل المتكلمين و كذلك تحديد النسبة المئوية لكل استراتيجية. وتوصل الباحث عدة استنتاجات . يتالف البحث من مقدمة وفصلين . يتناول الفصل الاول تعريف الشكر والتداولية وعلاقة الشكر بالتداولية واستراتيجيات الشكر . بينما يتناول الفصل الثاني تعابير الشكر في اللغة الكردية

ABSTRACT

Thanking is one of the most important verb of speech act in pragmatics. The present research entitled “Thanking Expressions in Kurdish Language” aims at investigating thanking expressions in Bahdenan area and preferred strategies used in certain occasions. The researcher adopted descriptive analytical approach and used statistic to reach the ratio of each strategy.

The main aim of the present research is to specify the most preferred strategy used by the speakers and to specify the percentage of each strategy. The researcher has come up with many findings. The research consists introduction and two chapters. The first chapter deals with thanking and pragmatics and it contains the definition of thanking, its relation to pragmatics and thanking strategies. The second chapter deals with thanking expressions in Kurdish language.

راپرسی

ئەڤ راپرسییە هاتییە دروستکرن ژبۆ ئاخفتنکەرێن زمانێ کوردی یێن گۆڤەرا بەهدینی ژبۆ هندەك بارودۆخان کو ب کریارا سوپاسیکرنێ بۆ کەسێ بەرامبەر دێ رابن ، لەورا ئەوێ هزرێ بکە کو بەرسڤێن تە هەر وەکی ئاخفتنا راستەقینەیا تە بن یا کو د ژیانا رۆژانەدا بکاردهینی:

رەگەز: أ- نێر ب- مێ

ل خوارێ دێ داخواز ژ هەوە هێتەکرن ب پێرابوونا سوپاسییێ د 8 بارودۆخێن جیاوازێن سوپاسیکرنێدا، هیڤییە ب شێوەکێ راستەقینە سوپاسی بهێتە کرن پشتی پەیڤا(تۆ):

- ئەگەر تە پەرتووکا هەڤالێخۆ بۆ ماوەیێ چەند رۆژان بکارهینابیت، ل دەمێ زڤراندنا پەرتووکێ دێ ب چ شێوە سوپاسییا ئەوی/وێ کەی؟

تۆ: ______________

- ئەگەر زارۆکەکێ تە مەساجی بۆ تە بکەت دێ ب چ شێوە سوپاسییا ئەوی/وێ کەی؟

تۆ: ______________

- ئەگەر تە قەرەك ژ کەسەکی کربیت و ل دەمێ زڤراندنا قەری دێ ب چ شێوە سوپاسییا ئەوی/وێ کەی؟

تۆ: ______________

-ئەگەر ژلایێ مالدیڤە یێ لاوازبی و کەسەکی جلوبەرگێن جەژنێ ژبۆ زاروکێن تە کرین، دێ ب چ شێوە سوپاسییا ئەوی/وێ کەی؟

تۆ:______________

-ئەگەر مامۆستایەکی بێ بەرامبەر وانە ژبۆ زاروکێن تە رۆهن و شرۆڤەکرن، دێ ب چ شێوە سوپاسییا مامۆستای کەی؟

تۆ:______________

-ئەگەر کەسەکی ترومبێلا تە بۆ کارەکێ بچیك بکارهینابیت و تژی پانزین کربیت، دێ ب چ شێوە سوپاسییا ئەوی/وێ کەی؟

تۆ:______________

-ئەگەر کەسەکی دەمێ خۆ یێ گرنگ ب کارەکێ تەڤە بوراندبیت، دێ ب چ شێوە سوپاسییا ئەوی/وێ کەی؟

تۆ: ______________

-ئەگەر تە کارەکێ گران ب برازایێ خۆ کربیت، دێ ب چ شێوە سوپاسییا ئەوی/وێ کەی؟

تۆ ______________